

& Diakonie Parochie

En uitgave
van het LKDB

**Jaargang 30
Nummer 1**

Maart 2017

Vincentiaanse spiritualiteit. *Diaconie en Caritas in uitvoering*

De sociale spiritualiteit van Vincent de Paul: God om God verlaten

Dak- en thuislozen en vluchtelingen als kerntaak van caritas

“Ik ben veel mensen tegengekomen, die vanuit een holle ui leven”

PCI en Noodfonds in woord en beeld

Inhoud

Ter inleiding	1
De sociale spiritualiteit van Vincent de Paul: God om God verlaten	2
We hebben wat te vieren! Over diaconaat en liturgie	8
“Parels van de straat”	12
“Ik ben veel mensen tegengekomen, die vanuit een holle ui leven”	16
“Want ik was een vreemdeling, en u illegaliseerde mij”	20
PCI Rijswijk: publiciteit betaalt uit	22
Christian Herwarz SJ: priesterarbeider en begeleider ‘Oefeningen op Straat’	24
De PCI en de Werken van Barmhartigheid	28
De anders dan anders jongerenveriering	30
Werkgroep Friersdale in Eemnes wint Publieksprijs Ariëns Prijs voor Diaconie	33
Steunpunt Materiële Hulpverlening helpt!	35
Onderzoek ‘Armoede in Nederland 2016’	37
<i>De waarde van werk</i> boekbespreking	39
<i>Praten met je handen</i> boekbespreking	41
Samen tegen armoede	43
Agenda & Weetjes	44
Colofon	
Meditatief: <i>Waar het op aankomt</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt minimaal 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

In het eerste nummer van de jaargang 2017 gaat het in reflecties, praktijkvoorbeelden, interviews, boekbesprekingen over diaconie en caritas. Allereerst wordt u deelgenoot gemaakt van de sociale spiritualiteit van Vincent de Paul. Hij staat aan het begin van de Vincentiaanse beweging en veel werk rond de Werken van Barmhartigheid is vanuit deze grondlegger van liefdes spiritualiteit ontstaan. Het is voor veel diaconale praktijkmensen en caritas helpers verrassend leesvoer. U mag er met rode oortjes kennis van nemen.

Het laatste nummer van de jaargang 2016 kende een themakern rond diaconie en liturgie en in dit nummer treft u nog enkele nabranders aan. Zowel bezinnend wat betreft de samenhang tussen diaconaat en liturgie als vanuit een voorbeeld van een jongerenviering, die inhoudelijk erg diaconaal uitpakt. We pakken de serie interviews met diaconale mensen uit de bisdommen weer op met een gesprek met Embregt Wever, medewerker diaconie en missiesecretaris van het bisdom 's-Hertogenbosch.

In dit nummer kunt u lezen dat parochie en caritas instellingen wel raad weten om aan barmhartigheid vorm aan te geven. U leest veel over diaconie en caritas. Vluchtelingen staan centraal in de woon- werk en leefgemeenschap Noëlhuis in Amsterdam. Dak- en thuislozen maakten vanuit Nederland een bus-tocht naar Rome om daar mee te doen aan de grote pelgrimage van dak- en thuislozen en de audiëntie met de Paus. Het was een verrijkende ervaring, voor deelnemers en begeleiders. Het avontuur waard.

Wat doet een Parochiële Caritas Instelling? Wie vormen het bestuur? Komt er nog wat uit hun handen? Jan Maasen interviewt bestuurders van de PCI Rijswijk over hun reilen en zeilen en bijt zo het spits af voor een serie portretten van PCI's in deze jaargang 2017. Het oecumenische Steunpunt Materieële Hulpverlening in Eindhoven timmert ook aan de weg om mensen in nood op te vangen en te helpen. In die praktijk werkt het samen met het Noodfonds gemeente Eindhoven. U krijgt al lezend meer vat op de hulppraktijk van deze diaconale organisaties.

Een blik in de cijfers van het oecumenische onderzoek 'Armoede in Nederland 2016' geeft een bijzonder beeld van de hulp die katholieke diaconale organisaties gegeven hebben in het meetjaar 2015. Het is flink veel, maar toch minder dan in 2012 en minder dan wat de andere kerken doen. Rond uitwisseling van ervaringen met hulp aan mensen in nood kunt u meedoen aan vier regionale bijeenkomsten van het Knooppunt Kerken en Armoede. Het nummer eindigt met twee boekbesprekingen van twee interessante themanummers van tijdschriften. De moeite waard om er kennis van te nemen.

U blijkt *Diakonie & Parochie* te waarderen. Schroom niet er anderen over te vertellen. We kunnen nieuwe lezers goed gebruiken, dus werft u mee aan nieuwe abonnees? Ook in 2017 blijft de prijs voor de jaargang € 25,00 inclusief (porto)kosten. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch
e-mail: administratie@rkdiaconie.nl

De sociale spiritualiteit van Vincent de Paul: God om God verlaten

Henk Meeuws is diaconaal onderzoeker, schrijver en publicist

Vooraf bij dit artikel zij opgemerkt dat ik liever de woorden ‘sociale spiritualiteit’ gebruik dan ‘sociale leer’, want van een echt theoretisch doortimmerde ‘leer’ is volgens mij bij Vincent geen sprake. Eerder van een gaandeweg steeds dieper doorleefde en doordachte bezielde en bezielende praktijk. Het meest uitdagende in die sociale spiritualiteit is voor mij de notie ‘God om God verlaten’.

Patroon van de naastenliefde

Vincent de Paul (1581-1660) wordt patroon van de naastenliefde genoemd. Dat kan men verstaan in de zin die in de katholieke kerk gebruikelijk is: als beschermheer, beschermheilige; zo wordt Benedictus van Nursia patroon van Europa genoemd. Maar men kan patroon ook opvatten zoals bijvoorbeeld in de kleermakerij gebruikelijk is: als een raster, een model, zoals in ‘breimodel’ of ‘knipmodel’; dan krijgt het woord patroon meer de betekenis van ‘voorbeeld’. In deze zin vat ik Vincents titel ‘patroon van de naastenliefde’ op: hij legt een soort knipmodel van de naastenliefde voor. Een knipmodel laat zien hoe je onderdelen van een geheel zó van elkaar kunt onderscheiden dat je ze tot een passend mooi ensemble kunt samenvoegen. Zo laat Vincent zien hoe onderscheiden aspecten van liefde zó tot elkaar geordend, met elkaar verbonden kunnen worden dat ze één weldadig geheel vormen.

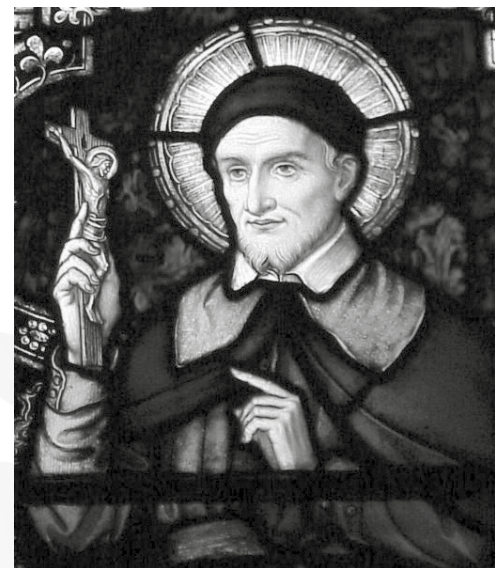
Twee vormen van liefde

Vincent maakt onderscheid tussen twee vormen van liefde: de *affectieve* en de *effectieve* liefde, dat wil zeggen de liefde van het gevoel en de liefde van de daad.

Bij zijn spreken over de *affectieve liefde* heeft Vincent de vrome “godminnende mens” voor ogen die voortdurend blij en teder leeft in het besef van Gods aanwezigheid. “Hij vindt zijn geluk in het denken aan God en ongemerkt gaan zijn dagen in deze beschouwing voorbij. (...) Men kan zelfs zeggen dat hij ‘zwemt’ in deze genadestroom van liefde tot God, en niets anders is in staat hem te boeien”. Vincent heeft niet zoveel op met affectieve liefde in déze hoogverheven staat. De *effectieve liefde* ziet Vincent als niet-verheven, als aards, als nuchter alledaags daadwerkelijk liefdebetoon. “De liefde van de daad werkt voor God zonder intussen de verkwikking van de liefde te smaken. De mens ervaart en voelt deze liefde niet, maar ze heeft wel degelijk effect”. Deze liefde van de daad, die effectief is ook al gaat dat niet gepaard met het gevoel te ‘zwemmen’ in de genadestroom van liefde tot God, prijst Vincent de hemel in.

Effectieve liefde als knippatroon

Deze liefde legt hij voor als het patroon waarin alle vormen van liefde worden samengevoegd. Luister maar naar wat hij de leden van zijn religieuze gemeenschappen voorhoudt: “Onder u, beste zusters, zijn er ook die God innig liefhebben, die in het gebed zich gesterkt voelen en aan alle andere religieuze activiteiten grote vreugde beleven. Uit het ontvangen van de sacramenten putten zij grote troost, inwendige strijd kennen zij niet vanwege de liefde die hen naar God voert, en die hen alles met blijdschap en dankbaarheid uit zijn hand laat aanvaarden. Maar er zijn er ook die Gods nabijheid niet voelen. Zij hebben die nooit ervaren en kennen de voelbare

Vincent de Paul gebrandschilderd raam
[Foto van www.catholicsaints.info/saint-vincent-de-paul]

verkwikking van het gebed niet. Zij denken dat zij niet vroom genoeg zijn, maar verzaken toch niet hun uur overweging, zoals de regel die voorschrijft, en streven de beoefening van de deugd na ofschoon hun dat tegenstaat. Houden zij niet van God? Ja, zeker wel, want ze doen alles wat de anderen ook doen. Hun liefde is sterker naarmate zij die minder voelen. Dat is effectieve liefde, ofwel liefde van de daad, die ononderbroken werkzaam is zonder te worden ervaren. Als jullie de plichten van de roeping trouw vervult, mag je er zeker van zijn dat God je liefheeft. Zonder twijfel is jullie liefde zelfs nog totaler dan die van veel andere zusters die, ondanks hun voelbare vrome stemming, niet presteren wat jullie volbrengen.”

Vincent minacht het gebed, de meditatie en andere religieuze activiteiten en geestelijke oefeningen niet, integendeel: voor degenen die zich aan de effectieve liefde wijden zijn ze van levensbelang om zichzelf en de ander niet te verliezen en het zieleleven te kunnen voeden. Maar van de effectieve liefde zegt hij, dat ze pas echt ‘effect’ heeft: ze dient niet alleen het heil van de ander maar bewerkt ook dat degene die haar beoefent leert geloven in en hopen op Gods liefde en die leert liefhebben. Hoe gebeurt dat? In datgene wat

Vincent hierover zegt legt hij zijn grondinzicht voor in wat liefde ten diepste is; daarin is hij ultiem voorbeeldig, patroon van de naastenliefde.

Voorbeeldig – in welke zin?

Vincent de Paul was en is voorbeeldig in meerdere zin. In zijn tijd en context ondernam hij een aantal zaken die ronduit revolutionair waren en doorwerken tot in onze tijd. Hij liet een zekere en veilige carrière van persoonlijke welstand schieten en zocht de armen op en wees anderen op hun grote nood. De beweging die hij in gang zette voerde naar buiten toe, naar waar de armen verbleven. Daarmee doorbrak hij de gebruikelijke verhoudingen waarin de kerk (met andere welgestelden) in het midden, in het centrum stond. In Vincents beweging werd de kerk gedecentraliseerd. Hij seculariseerde als het ware het geestelijk leven: leken, met name vrouwen kwam het toe de hoofdtaak uit te voeren waarom het zijns inziens in het christelijk geloof en dus in de kerk te doen is. Zij zijn als het ware de ‘patronen’ van de naastenliefde, de beschermvrouwen en –heren van Gods liefde onder de mensen, met name voor de armen. En om ze als zodanig effectief te laten zijn bouwde hij een transparante, ‘platte’, flexibele, waardengeladen organisatie op, die Frédéric Ozanam in de 19e eeuw inspireerde bij het opzetten van de Vincentiusverenigingen. Zo is Vincent ten eerste dus werkelijk voorbeeldig. Ten tweede is het meest ‘voorbeeldig’ wat Vincent het ‘leididee’ noemt in de beoefening van de effectieve liefde. Hij verwoordt dit als volgt: “De dienst aan de armen moet de hoogste prioriteit hebben en kan geen uitstel lijden. Als dus in de tijd die voor het gebed is vastgesteld, een geneesmiddel moet worden gebracht aan iemand die daarom verlegen zit, of op andere wijze hulp moet worden geboden, doe dat dan gerust en draagt het aan God op alsof het gebed helemaal niet onderbrak. En wees niet ongerust omdat je vanwege de dienst aan de armen het gebed zou hebben verwaarloosd. Men verwaarloost God niet als men hem om zijnentwil verlaat”.

Beeld Liefdeszuster van St. Vincent de St. Paul de Chartres in Breda door Jos van Riemsdijk 1990
[Fotograaf: Victor Willemsse]

God om God verlaten

God om God verlaten – dit is het motto van de sociale spiritualiteit van Vincent de Paul, dit is als het ware het stiksel dat het patroon van de naastenliefde samenvoegt. Van oudsher en terecht staan in het leven van de geloofsgemeenschap het gebed, de viering van de sacramenten, geestelijke oefeningen en wat men noemt ‘religieuze activiteiten’ centraal. En haast evenzeer vanouds, maar ónterecht en niet noodzakelijkerwijs, wordt dit ‘geestelijk’ leven vaak gewaardeerd als in concurrentie staand en strijdig met een leven ‘in de wereld’. In het geestelijk leven zoekt en vindt men Gods aanwezigheid, in de wereld verkeert men in Gods afwezigheid – zo is het beeld. Vincent doorbreekt dit beeld radicaal. Wie uit de wereld van de inkeer treedt omwille van de liefde, doet dat omwille van God want God is liefde, en die vindt God. Aldus benadrukt Vincent: “Als je tienmaal per dag

naar de armen gaat, ontmoet je er tienmaal God. Ga je naar de galeigevangenen, je vindt er God; sta je bij de kinderen, je vindt er God. Ga je naar de krotten, je vindt er God”.

Vindplaats van God onder de armen

In deze ‘verplaatsing’ van de vindplaats van God is Vincent geheel trouw aan de Heilige Schrift en de christelijke Traditie. Hij verwijst naar Mattheus 25: “Wat je de minsten der mijnen hebt gedaan, dat heb je mij gedaan”. Evenzeer spelen in zijn spreken en beschouwingen de beroemde teksten over de Godskennis in de eerste Johannesbrief en over de naastenliefde als lakmoesproef van christelijk geloof in de brief van Jacobus een belangrijke rol: “Iedereen die liefheeft is een kind van God, en kent God. De mens zonder liefde kent God niet, want God is liefde” (1 Joh. 4:8). “Broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo’n geloof hem soms redden? Stel dat een broeder of zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: ‘Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed’, en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien – wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood. (...) Zoals het lichaam dood is zonder de ziel, zo is het geloof dood zonder de daad” (Jak. 2:14-17, 26). Mij is onbekend of Vincent de teksten van de Kerkvaders bestudeerd heeft, maar hij zou beslist ingestemd hebben met de uitspraak van de beroemde bisschop van Constantinopel Johannes Chrysostomos (Johannes Guldenmond) uit diens homilie over Mattheus 25: “Wil je het Lichaam van de Heer vereren? Begin dan niet met het te misprijzen wanneer het naakt is. Vereer het niet binnenkerkelijk met zijden gewaden om het buiten te verwaarlozen waar het kou en naaktheid lijdt. Want Hij die zei: ‘Dit is mijn lichaam’ is dezelfde die zegt ‘Ik was uitgehongerd en gij hebt Mij niet gevoed’. Wat voor zin heeft het dat de tafel des Heren met gouden kelken is beladen, wanneer Hijzelf sterft van honger? Gij maakt gouden kelken, maar schenkt geen kroes water. Wanneer gij uw kerken tooit, waak er dan over uw broeder in nood niet te

misprijzen; deze laatste tempel is kostbaarder dan de eerste”. Vroegere en hedendaagse mystici als de drie Teresa’s (van Avila, van Lisieux, van Calcutta) getuigen ervan, dat het in de liefde van de godzoeker uiteindelijk niet gaat om de troostende gedachte zich persoonlijk bemind te weten door een liefhebbende God, maar dat zij neigt naar een goddeloze liefde, naar een liefde zonder God als toeverlaat – een liefde waarin de naaste en God omwille van henzelf oprecht bemind worden en belangeloos de hoogste eer wordt bewezen.

Diakonie – wat voor soort?

Met de woorden ‘hoogste eer’ is te verhelderen wat voor soort ‘diakonie’ Vincent heeft beoefend. Vincent kende het woord ‘diakonie’ niet, in ieder geval niet in de betekenis die wij er nu aan hechten. Wij verstaan onder diakonie: ‘al wat mensen van goede wil in oprechte zorgzame liefde proberen te doen om hun medemensen in nood bij te staan’. Deze dienst aan de naaste (diakonie is letterlijk ‘dienstwerk’) wordt door Vincent in zijn tijd

Vincentius de Paul in de kapel van zorgcentrum St. Joris Oirschot [Fotograaf onbekend]

‘liefdewerk’, caritas genoemd. Ik gebruik de termen ‘diakonie’ en ‘caritas’ nu dooreen. Wat voor *diaconia caritatis* beoefende Vincent? Al lezend komen een paar kenmerken naar voren.

- Zijn liefdewerk was *doelgericht*, en het doel was: het welzijn naar lichaam en ziel van de armen, hun ‘heil’ dus.
- Het liefdewerk was *‘outreaching’*: naar buiten gericht, naar de doelgroep toe gaand.
- Het liefdewerk was *nuchter*, bezonnen, niet overhaast. Het was wel *hartstochtelijk*, maar niet overheerst door heftige emoties, hij ging *planmatig* en tegelijk *hartgrondig* te werk.
- Hij liet het goedgunstige weldoen achter zich en benadrukte dat liefdebetoon iets is waarop armen *recht* hebben.
- Daarom moet er in de *samenlevingsopbouw* voor gezorgd worden dat de armen *opleidingen* kunnen volgen, dat zij een toekomst kunnen opbouwen, zodat zij een eerzaam bestaan kunnen leiden overeenkomstig de eer die hen als mens toekomt.
- Om dat te bewerkstelligen benaderde Vincent onbeschroomd de welgestelden en machtigen: *sociaal netwerken en politieke lobby* maakten deel uit van het liefdewerk. Dit alles vat Vincent samen in de aanduiding van de liefdedienst als *‘eredienst’*: “Jesus is eredienst tegenover de Vader en liefdedienst tegenover de mensen”. Wie de armen metterdaad poogt lief te hebben vindt daarin Christus die zich vereenzelvigd met de armen en lijdenden, hij / zij voegt zich in in de liefde van Christus, deelt daarin, en deelt aldus in diens eredienst aan God.

Meedoen in de beweging van Gods barmhartigheid

Diagonaal werk is voor Vincent dus allerm minst slechts ‘gewoon humaan iets goed doen’ voor mensen die helaas met een of ander probleem zitten dat opgelost moet worden; het is niet een soort spiritueel gedraineerd sociaal werk. Het liefdewerk is niets minder dan zich laten opnemen in de beweging van Gods barmhartigheid, zoals Vincent zegt: “Een middel om het te doen zo-

Vincent de Paul contempleert het Kruis als Licht van de clerus, zoals afgebeeld in de kapel van het Vincentius Huis van het Sint Joseph Seminarie in Princeton [Fotograaf: Kenneth F. Slattery, C.M.]

als God het wil, dat is het te doen in liefde, in liefde, mijn dochters. Oh! dat dát jullie dienst excellent moge maken! Maar weten jullie wat dat wil zeggen: doen in liefde? Dat is: doen in God, want God is liefde, dat is: het volkomen zuiver om God doen”.

Hoe leer je dit, de naastenliefde als ware eredienst waarden en beoefenen? Vincent geeft er enkele aanwijzingen voor.

Maatschappelijk handelen – uitgangspunten en kernbegrippen

Vincent heeft geen theoretisch doortimmerde ‘sociale leer’, waarin uitgangspunten en kernbegrippen van zijn maatschappelijk handelen helder uiteengezet worden. Uit zijn overwegingen en spreken komt een aantal naar voren.

Heel duidelijk en centraal is: a) de armen hebben *recht op eerzaam leven* overeenkomstig hun menselijke waardigheid; b) daarom hebben de armen *recht op liefde*, en de inhoud van dat recht is effectieve liefde; c) daarom hebben de welgestelden, zoals overigens ieder mens, de *plicht die liefde te betonen*; d) en meer dan dat: het is *ook voor hun zelf weldadig* effectieve liefde te beoefenen, want zo vinden

zij de bron, de dragende grond en de bestemming van hun eigen bestaan. Deze centrale punten zijn bij Vincent gegrond in een theologisch inzicht: alle mensen zijn naar *Gods beeld en gelijkenis* als broeders en zusters geschapen. Naar hun wezen zijn mensen ‘Gods beminden’. Daarom dienen wij in ons bestaan dit wezen in ere te houden, alle eer te bewijzen, wij bestaan immers slechts *bij gratie van de eredienst die liefde heet*. Dat hierin, in deze liefdedienst, echt sprake is van eredienst ziet Vincent in het *beeld van Jezus Christus, mensgeworden Zoon Gods*, afgedaald uit goddelijke eer uit pure liefde, arm, slaaf geworden, menslievend tot in de smadelijke dood, maar levend bij de Vader en in zijn Geest aanwezig midden onder de mensen, in hun lijden, in hun bestaan. ‘*Incarnatie*’ is dan ook een sleutelwoord van Vincents maatschappelijk handelen. Als hij solidair is met de armen, zijn naasten, dan belijdt hij daarin in daad en woord de ‘*inwoning*’ van de *Goddelijke Drie-eenheid*.

Vier stappen van maatschappelijk handelen

Maatschappelijk handelen is voor Vincent een dynamisch proces, dat uitgaat van de liefdevolle grondhouding van medelijden en in concrete werken van barmhartigheid wordt geuit.

Dit dynamische proces verloopt als het ware in vier stappen: “Het medelijden van de Heer moet in ons overvloedig aanwezig zijn. We moeten ons daarom in de eerste plaats sterk door het leed van de medemens aangesproken voelen. Dan moet dat medelijden ook naar buiten toe zichtbaar worden (...). Ten derde moet uit onze woorden aan de mensen die lijden, tot uitdrukking komen dat we ons kunnen inleven in hun ellende. Tenslotte moet je ze, zo goed je kan, helpen en proberen hen uit de narigheid te halen. Die helpende hand moet bezielde zijn door onze liefde”.

Effectieve liefde kan dus niet zonder affectieve liefde: je moet je laten aanspreken, je laten beroeren, jezelf openen, je kunnen inleven en je affect ook kunnen tonen. Maatschappelijk handelen is voor Vincent, en voor de mensen die hij in het dynamische proces van de liefde inwijdt, dus een *diep spiritueel avontuur*:

hoe kan een leven dat voortdurend buiten zichzelf is - bij de ander, onder de mensen, op plaatsen waar de armen wonen - samenhang krijgen? Hoe kan het innerlijk affect worden opgebouwd? Vincents aanwijzing luidt: een leven dat zijn innerlijk ontvangt in blootstelling aan de ander (ingetogenheid), en zich openen laat in zuivere aandacht voor de ander (zuiverheid van hart), die voorkomt uit de Bron van alle leven (onthechting), ontvangt innerlijke samenhang in de ontmoeting met de ander waardoor de liefdezuster ‘gesticht’ wordt. Het is dus in de liefde voor de armen dat degene die zich toewijdt leert wie hij / zij is, mag zijn, geroepen is te worden en de bron van alle leven vindt: *ondoorgroendelijke liefde*.

De armen onze leermeesters

Volgens Vincent, en velen voor en na hem, zijn de armen onze leermeesters. Het betekent niet dat zij moreel voorbeeldige mensen zijn, in ieder geval niet per se meer moreel voorbeeldig dan wijzelf of anderen. Het betekent wel, dat de armen ons (beter) leren waaraan te geloven, waarop te hopen, hoe lief te hebben. Het betekent, in gelovige termen gezegd, dat zij ‘*sacrament van Godsontmoeting*’ zijn: in hun bestaan, in hun worsteling, lijden, zoeken, wanhopen, vechten, enz. houden zij de samenleving en de kerk een richtingwijzer voor van waar en hoe het humane, het hoogst menselijk te zoeken. Zij zijn er de levende getuigen van. Vincent zei het zo: “Want de armen zijn ook mijn meesters. Ja, ze zijn in het Rijk Gods inderdaad vooraanstaande meesters! Hun komt het toe de deur van de hemel te openen, zoals het in het evangelie heet”.

Huidige principes voor organisatie van de liefde

Er zijn veel boeken geschreven over de organisatie van de liefde, het opzetten en uitvoeren van het diaconale werk. Over hoe het sociale werk in het vat te gieten zijn vele methodieken ontworpen. Die zinnige zaken ga ik nu niet herhalen. Ik kijk nu kort vanuit Vincents doen en denken naar nu: wat lijkt in zijn perspectief in onze context van essentieel belang?

Vincent leefde, werkte, sprak en schreef in

een tijd en cultuur waarin het denken en spreken over God nog volkomen normaal was. Op alle plekken en door alle scheuren in de samenleving kierde God. Zijn tijd was er een van grote belangstelling voor geestelijke, mystieke zaken en figuren. Onze tijd en cultuur zijn radicaal anders: er ruist wel allerlei spiritueels door het struikgewas van de samenleving, maar de God die Vincent pogde te dienen lijkt zich in de allerkleinste niches terug te trekken. In deze situatie lijken mij twee zaken van groot belang voor de organisatie van de liefde.

a. Ten eerste dat liefde *recht* is, en als recht behartigd moet worden, en vorm moet krijgen in maatschappelijke verhoudingen overeenkomstig de fundamentele binnenswaardigheid van de mens.
b. Ten tweede dat effectieve liefde een spiritueel avontuur is, een waagstuk, juist ook voor degenen die deze liefde (zeggen te) betonen. Dit houdt in kerkelijk verband in, dat diaconie / caritas niet simpelweg als morele toepassing van het geloof kan worden gewaardeerd, maar op *mystagogische* wijze moet worden gehonoreerd en behartigd, d.w.z. als invoering in het mysterie van Gods aanwezigheid daar waar die afwezig lijkt te zijn, daar waar God niet ontmoet lijkt te kunnen worden.

In ‘seculier’ verband houdt dit in, dat bevorderd moet worden dat werken van ‘menslievendheid’ doordacht, gearticuleerd en in cultuur gebracht worden als zoek- en vindplaatsen van de oorsprong, dragende grond en bestemming van hoogste en diepste mens-zijn. Een goed oriëntatiebegrip hiervan dient zich aan onder het woord ‘Presentie’: zo bij mensen zijn dat zij naar hun diepste aard bejegend worden: als onvoorwaardelijk binnenswaardig.

Ontleend aan een inleiding ‘*De sociale spiritualiteit van Vincent: God om God verlaten*’, zoals gehouden tijdens de vierde bijeenkomst van de Vincent Leergang in Maastricht op 18 maart 2015.

We hebben wat te vieren! Over diaconaat en liturgie

Embregt Wever is Diaconaal medewerker en Missiesecretaris Bisdom 's-Hertogenbosch

“Mooi”, zei de straatpastor, nadat de Bisschop toezegde op die en die dag te komen om twee volwassenen te dopen. “Dan hebben we weer wat te vieren”, voegde zij er nog aan toe.

En wat vieren we dan? Gevoelsmatig hebben we allemaal wel door, dat als er in het straatpastoraat wordt gedoopt, er iets bijzonders gebeurt. Vieren we niet altijd het leven zelf? In iedere liturgische bijeenkomst, zeker in de Eucharistie, maar ook in ieder gebed. Vieren lijkt in het straatpastoraat niet vanzelfsprekend. Het leven is mensen niet genadig (geweest) of nog niet. Vieren is dan uiting geven aan de hoop, zelfs als die leeft in de wanhoop. Vieren is dan ook klagen. Een uiterst religieuze bezigheid. In de Schrift zijn heel wat klaagzangen opgenomen, maar vrijwel al die klaagzangen hebben een bijzonderheid. Er zit namelijk een kentering in. Kommer en kwel, maar de Heer verandert het wel. Zie bijvoorbeeld psalm 22, laten we zeggen de Goede Vrijdag-psalm, nog door onze Heer gebeden aan het Kruis. Als we niet meer zouden vieren vanuit die Paas-ervaring, zouden we de essentie van ons vieren kwijtraken.

Liturgie in het pastoraat

Hierboven ging het in aanvang over het straatpastoraat. In zo'n 25 steden in Nederland vieren dak- en thuislozen wekelijks of tenminste met grote regelmaat. Veelal in woord- en gebedsvieringen. Wie gewoon is de Eucharistie mee te vieren of daarnaar verlangt kan veelal in een parochiekerk terecht. Veel mensen in bijzondere omstandigheden kunnen echter niet in parochiekerken terecht. Denk aan gedetineerden, ziekenhuispatiënten en bewoners van verpleeg- en verzorgingshuizen en psychiatrische inrichtingen. In vrijwel alle

(katholieke of meestal tegenwoordig algemeen christelijke huizen) vinden wekelijks vieringen plaats, verzorgd door pastores uit het categoriaal pastoraat. Bij al die vieringen op bijzondere plekken is de deelname hoog, veel hoger dan in de parochies. “Nood leert bidden”, zegt men dan of “het geeft afleiding”. Ongetwijfeld waar, al is het maar omdat wie zo iets uitspreekt, daar kennelijk ervaring mee heeft. Maar het verbazingwekkende is nou net, dat die mensen ook meer tot de Sacramenten van de Kerk naderen dan in de parochie. Zelfs menige roeping is ontstaan of gerijpt in en rond die bijzondere plaatsen en vieringen. En vele vrijwilligers zouden die ervaringen niet meer willen of kunnen missen, omdat het zo inspirerend is.

Bedevaart dak- en thuislozen in Rome

Recent heeft onze paus Franciscus, 6.000 dak- en thuislozen uit heel Europa ontvangen in het Vaticaan. Urenlang heeft hij de tijd voor hen genomen tijdens een audiëntie. Daags erna was er een avondviering in de ‘Paulus buiten de muren’. Alle 6.000 met een lichtprocessie en rozenkransgebed, door de heilige deur naar binnen. Een avond met zang en gebed én gelegenheid tot biecht; het Sacrament van boete en vooral verzoening. Naar schatting zo'n vijftig priesters die in vele talen biecht hoorden. Een ware marathon. De viering was al lang afgelopen, maar de priesters waren nog volop bezig.

De Nederlandstalige priester zei na afloop “nog nooit zoveel achtereen biecht te hebben gehoord. Merk a.u.b. op, dat het niet begon met de biecht. Het begon met uitnodiging, met tijd en aandacht, begrip voor de bijzondere omstandigheden en daaruit vloeide verlangen voort naar bekering of beter gezegd omkering, omdat hoop groeit. Geloof en

*Dak- en thuislozen bedevaart in Rome
[Fotograaf Embregt Wever]*

vertrouwen begint als mosterdzaadje. De paus heeft in het jubeljaar van Barmhartigheid van meet af aan gewezen op die essentiële ervaring van barmhartigheid ervaren, zoals al in zijn wapenspreuk verwoord: ‘Uit barmhartigheid gekozen.’”

“In wanhoop zit de hoop”

Zo inspirerend, omdat het zo authentiek is. Mensen worstelend met hun leven, hun ziek zijn, al dan niet psychiatrisch, handicap, overkomen leed, hen schrikbarend vaak aangedaan. Wil de predikant wat zeggen over hoop en wanhoop, staat er een dame op die haar brood, zogezegd achter het Centraal Station verdient, en spontaan roept “in wanhoop zit de hoop”. Daar preek je nooit tegenop. In menig verpleeghuis is het niet anders. Wat te denken van die mevrouw die de tekst van het lied niet meer kan lezen, de woorden niet meer kan herinneren, maar zo enthousiast meezingt. Zo mooi vals met een stralend gezicht, valt nergens anders te bewonderen. In iedere parochiekerk zou zij echter gecorrigeerd zijn.

Hoe exclusief is de Kerk?

In een Amsterdamse kerk loopt tijdens de middagmis een verwarde man, juist tijdens het Onze Vader door het middenpad tot voor het altaar. Niemand die hem vrede wenste, behalve de pater die voor hem van het priesterkoor afkwam. Die pater zei na afloop in de sacristie, dat het “te hopen is dat Onze Heer bij zijn wederkomst niet eerst deze kerk zou

aandoen.” Een lachwekkende opmerking, maar als het toch zo is, dat wij er nu al aan twijfelen of de Heer zich bij ons thuis zou voelen ...

Denk aan die blinde man bij de poort van Jericho. De zoon van Timeüs volgens Marcus (10, 46 ev.). De omstanders en zij die voorop liepen in het bijzonder volgens Lucas (18, 39), snauwden hem toe te zwijgen. Jezus zelf was het niet met zijn volgelingen eens. Bijbeluitleggers wijzen erop, dat Timeüs een belangrijk man moet zijn geweest, omdat hij en zijn zoon bij naam worden genoemd. Maar waar was Timeüs dan zo'n belangrijk man? Als hij in de stad zo belangrijk was, terwijl hij zijn zoon buiten de stad liet bedelen, zou hij weinig waardering van zijn stadsgenoten hebben gekregen, tenzij hij zelf straatarm was. Nee belangrijk was hij geworden in de jonge Kerk! Daar kende men het verhaal van die gelukkige vader en zijn zoon die genezen was en weer deel kon hebben aan het leven. Voor die Kerk schreven de evangelisten. Het is goed dat er categoriaal pastoraat is ook voor zintuigelijk gehandicapten, maar zou het niet nog beter zijn, dat zij en zo vele anderen deel uitmaken van de parochie?

Diaconaat in de eredienst

Hierboven is geschreven over de liturgie in een, zeg maar even, diaconale omgeving. Maar hoe komt het diaconaat in de vieringen van onze parochies tot uiting? Schrijvers dezes is echt geen voorstander van (grote) liturgische veranderingen. Maar roe-

Viering in het straatpastoraat

[Fotograaf Embregt Wever]

pen dat iedereen van harte welkom is, terwijl de blinde de kerkdeur niet kan vinden, voor de doven en anderstaligen geen leesbare teksten beschikbaar zijn, voor gehandicapten en minder krachtigen de zware kerkdeur nauwelijks open kan en mensen, waaronder kinderen, op z'n minst afkeurend worden aangekeken bij enigszins afwijkend gedrag, doet de deur dicht. Dan doe je niet wat je preekt en word je ongeloofwaardig. Het laatste vraagt om een gedragsverandering, vooral bij hen die "voorop lopen". Voor de anderen hiervoor genoemde probleempjes zijn oplossingen voorhanden. Voor veel openbare gelegenheden zijn van die geribbelde tegels beschikbaar om blinden hun weg te laten vinden, er zijn knoppen om deuren te openen, teksten zijn eenvoudig te downloaden, bijvoorbeeld zoals in het vicariaat Wenen, waar alle teksten van de lezingen in vele talen voorhanden zijn (www.virc.at). We leven in een wereld waar vergrijzing een grote rol speelt. Daar moeten wij rekening mee houden. Het is wellicht nodig voor in de kerk plaats te maken voor rolstoelers, zoals dat ook al gedaan is in bedevaartsplaatsen.

Een vervoersdienst lijkt onmisbaar, niet alleen om parochianen naar een ander kerkgebouw te rijden na een kerksluiting. Op de suggestie om een vervoersdienst op te zetten, reageerde een pastoor "dat werkt niet, ze willen toch niet naar die andere kerk". Die pastoor heeft de boot gemist. Hij kwam in actie toen hij iets van zijn parochianen wilde, namelijk mee gaan naar die andere kerk. Die parochie had jaren eerder zo'n vervoersservice kunnen opzetten,

niet voor 'de kerk', maar voor de parochianen. Onbedoeld benadrukt die pastoor zo een verschil tussen kerk en gemeenschap.

Kerk zijn, is 'Ecclesia' zijn

We zijn en blijven een vergadering van mensen. Het samenleven kan niet los worden gesneden van ons vieren. Zo was het in die jonge Kerk, waarvan het Bijbelboek Handelingen ons verhaalt. Het gelukbrengende klavertjevier van Handelingen 2, 42 blijft het ontwerp van die Kerkgemeenschap. Een eenheid van catechese, gemeenschappelijk leven, Eucharistie en gebed. Dat betekent, dat in ieder van die vier taakvelden van de Kerk, de andere drie herkenbaar moeten zijn. Alleen sacramenten-catechese is onvoldoende, omdat wij gemeenschap behoren te zijn en derhalve ook diaconaal actief zijn. Goede catechese vormt daartoe en geeft er ook al aanzetten toe. Dat laatste is al zichtbaar in onze Kerk, als één van de zichtbare vruchten van het pas afgelopen Jubeljaar van Barmhartigheid.

Vierende en biddende kerk

Een gemeenschap zijn, zonder te vieren en te bidden, is geen Kerk. Alleen diaconaal werk verschraalt tot goed doen voor een ander, zonder gemeenschap te zijn. Gevolg daarvan is, dat de mens aan wie hulp wordt verleend gaat samenvallen met het probleem dat zij of hij heeft, terwijl wij als Kerk voor hen ook een spirituele hoopgevende boodschap hebben. Ons diaconale werk is niet louter maatschap-

pelijk of verzorgend werk, maar daaraan juist complementair door de gelovige en spirituele dimensie. Bovendien kan de bezieling uit het werk verdwijnen.

Het (persoonlijk) gebed is nodig om inspiratie op te doen, het werk van de dag en daarmee het leven aan God op te dragen en daarmee om het leven uit te houden, nog los van het gelovig vertrouwen, dat onze (voor)beden worden verhoord. Wie gemeenschap aangaat met allen die wij ontmoeten, zal tot de vreselijke ontdekking komen, dat lang niet alles oplosbaar is. Vaak moeten we het uithouden met eigen zorg én met de ellende die anderen doormaken. Dat 'mee uithouden' vraagt om gebed. Het wil daarmee niet zeggen, dat het werk nutteloos is. Het is voor wie hopeloze ellende beleeft, buitengewoon betekenisvol, dat er mensen zijn die het mee uit willen houden. Gedeelde smart is nog steeds halve smart, maar gedeelde vreugde is dubbele vreugde.

Eucharistie en diaconie

Zo mogen wij Eucharistie vieren, zoals wij in de viering daarvan zelf erkennen eigenlijk voortdurend tekort te schieten. Niet alleen in de schuldbelijdenis, maar ook in de aankondiging, dat wij het gebed van de Heer "durven" uit te spreken. In het Mattheüs evangelie (5,23-24), houdt Jezus ons voor, dat wanneer iemand iets tegen ons heeft, wij onze offergaven moeten laten staan om het met die broeder of zuster eerst goed te gaan maken. Niet alleen als wij menen een vijand te hebben, die wij zouden moeten liefhebben, maar zelfs al als iemand iets tegen ons kan hebben. Als wij geen ernst maken met diaconie en barmhartigheid, mogen we zo beschouwd, niet eens Eucharistie vieren.

In de liturgie dient het diaconale aspect weer duidelijk op te lichten. De Evangeliezingen bieden toch ruim voldoende aanleiding tot preken over diaconie. In de voorbeden licht de diaconie eveneens als vanzelfsprekend op. Toch verdient het aanbeveling daarbij het gemeenschapsleven goed in het oog te houden. Bidt voor zieken; niet alleen voor overledenen. De praktijk uit de orthodoxie om ook voor levenden uitgebreid te bidden, is zo gek nog niet. In de offerande en de collecte die daar deel van uitmaakt, kan de diaconie eveneens

haar plaats hebben.

Rond de liturgie kan het gemeenschappelijke eveneens worden benadrukt. Gezamenlijk koffiedrinken, wenskaarten of een bloemengroet dragen daaraan meer bij, dan we durven hopen. Maar geef ook aandacht aan het vele vrijwilligerswerk. Vrijwilligers inschakelen is al diaconie. In een kerk zag ik in een zijbeuk, een grote tafel met informatie voor (potentiële) vrijwilligers en voor en na de Mis, is die tafel ook nog bemand.

We vieren het leven

Natuurlijk vieren we ook het leven, het lijden, de dood én de verrijzenis van Jezus. Hij die immers mens is geworden om onze lasten en kwalen te dragen. Hij die daarvoor zijn leven gaf. De evangelist Johannes tekent op uit zijn mond op: "Ik ben gekomen, opdat zij leven zouden bezitten en wel in overvloed" (Joh. 10,10). Dat mogen en kunnen wij vieren als wij elkaar de "voeten wassen" (Joh. 13,14). Wanneer onze vieringen voldoende samenhang met het leven zelf hebben, zijn deze vieringen authentiek. In een parochie waar onvoldoende gemeenschappelijk leven is, kunnen de vieringen niet authentiek zijn. Dat geldt niet alleen voor de Eucharistievieringen, maar ook voor de andere vieringen; van sacramenten of van kruispunten in het leven. Of zoals een jong stel zei, na de ziekenzegening van haar opa in het ziekenhuis: "Wij gaan binnenkort trouwen, alles is al geregeld, maar nu kunnen we niet meer trouwen zonder God". Vieren vanuit de Paas-ervaring, zoals de Emmaüsgangers. Opa dood!? Nee, opa wordt gedragen, maar dan kan ons huwelijk niet zonder God! In een seculiere samenleving, waar het geloof verbannen is naar het persoonlijk domein, heeft ons vieren meer dan ooit de samenhang met het dagelijks leven nodig, wil het authentiek, aansprekend en uitnodigend zijn.

Nationale Raad voor liturgie:
www.rkcliturgie.nl

Diaconaal platform: www.rkdiaconie.nl

“Parels van de straat” “Zie hoe mooi en kostbaar deze mensen zijn”

Hub Vossen is Aalmoezenier van Sociale Werken in het Bisdom Roermond

Op 9 november 2016 begint voor een groep dak- en thuislozen uit Nederland een bijzondere reis. Op speciale uitnodiging kunnen zij naar Rome gaan en op vrijdag 11 november Paus Franciscus voor een bijzondere audiëntie ontmoeten. Voor de meeste mensen is het al bijzonder dat zij gevraagd werden om naar Rome te reizen.

In Nederland is de invitatie vanuit Rome opgepakt door een drietal projectorganisaties, die met dak- en thuislozen werken. In Amsterdam is het Drugspastoraat meteen bereid om met een groep deelnemers uit

hun midden mee te reizen. Al snel sluit een groep uit Eindhoven aan en in Limburg worden verschillende inloophuizen en projecten die met dak- en thuislozen werken benaderd. Bij de Limburgse projecten wordt even vreemd opgekeken toen ik met deze vraag kwam. Maar snel komen positieve reacties en wordt gekeken welke deelnemers binnen hun projecten aan deze speciale pelgrimage deel zouden willen en kunnen nemen.

Vorbereidingsbijeenkomsten

De 45 personen voor de plaatsen die we in gedachten hadden worden snel gevuld. Wachtlijsten worden gevormd. Maar de

Vertrek vanuit Maastricht. Maar eerst een stevige maaltijd die ons aangeboden werd door een restaurant in Maastricht.

Voor het Vaticaan op vrijdag 11 november. Wachten om naar binnen te mogen voor de audiëntie.

allerbelangrijkste vraag is, of we de reis financieel rond kunnen krijgen. De potentiële deelnemers kunnen de kosten van zo'n reis niet uit eigen middelen betalen. Fondsen en organisaties worden aangeschreven met de vraag om een dak- en thuisloze te adopteren om zo deze bijzondere pelgrimage bereikbaar te maken. In zeer korte tijd is het beoogde bedrag bij elkaar en kunnen de mensen ook daadwerkelijk benaderd worden. Vorbereidingsbijeenkomsten worden in de verschillende regio's gepland. Mensen maken met elkaar kennis en spreken over waarom zij met deze pelgrimage mee zouden willen gaan. Bij de eerste voorbereidingsbijeenkomst in Limburg is Mgr. Wiertz aanwezig. Luisterend en vol belangstelling in de levensverhalen zit hij te midden van de Limburgse deelnemers. Bij de tweede bijeenkomst wordt de bisschop al meteen gemist. "Waar is de bisschop, gaat hij niet mee naar Rome!" De mededeling dat hij zich na de eucharistieviering op zondag bij de groep zal aansluiten is voldoende. En dat is ook te merken op zondag 13 november na de Eucharistieviering in de St. Pieter als de bisschop zich aansluit bij de groep. "Ha die Frans, leuk dat jij hier ook bent!" Gemoeidelijk gaat Mgr. Wiertz met de pelgrims in gesprek, hoort hun belevenissen en ontdekt wat de ontmoeting met de Paus hen gedaan heeft.

Medicijnen en methadon

Voor de meeste deelnemers moet heel veel geregeld worden. Zo moeten ze zelf zorgen voor hun medicatie en methadon tijdens de reis, maar ook regelen dat deze middelen wettig mee kunnen. En dat vereist dat heel veel papieren ingevuld en verzameld moeten worden. Menigeen moeten zelf nieuwe identiteitsbewijzen gaan regelen. En allerlei zaken met bewindvoerders en uitkeringsinstanties moeten geregeld worden. Voor sommige pelgrims is het tot op het laatste moment onzeker of zij wel alles en goed geregeld kregen. Instanties staan vreemd te kijken en willen niet meewerken. Bij het vertrek op woensdag 9 november is voor iedereen alles in orde!

En dan is het zover!

In Maastricht komen de drie groepen bij elkaar. Samen met elkaar wordt een warme maaltijd gegeten. Maken mensen met elkaar kennis. Mensen die elkaar nog nooit gezien hebben zitten samen aan tafel. In zeer korte tijd groeit een bijzondere band van saamhorigheid. Het maakt al snel niet meer uit waar je vandaan komt en of je dakloos of begeleider bent. In de verhalen tussen de mensen blijkt telkens weer dat de lijntjes daartussen zeer dun zijn; we staan dicht bij elkaar. Het wordt één groep, die zo vaak niet gezien en geteld wordt.

Eenentwintig uur in de bus!

Na die bijzondere kennismaking volgen eenentwintig uur reizen. Waarbij de een, na een uurtje, met een sigaret in de hand, weer smachtend zit te wachten op de volgende stop en de ander nog even wil slapen. Zo worden we allemaal op de proef gesteld, inclusief de buschauffeurs. Ook voor hen is het een bijzondere reis, met een bijzondere doelgroep. Het wordt voor allen een onvergetelijke reis! Een bonte stoet van 48 Nederlandse pelgrims die samen door Rome trekken. Allemaal mensen met een eigen verhaal. Een verhaal dat vaak heel diepe sporen in hen heeft achtergelaten. De een voor het leven gekneusd, de ander weer langzaam oprabbelend uit een diep dal. Door het bezoek aan de paus op vrijdag 11 november groeit er het besef dat ze toch wél gezien en in tel zijn! Ze ontmoeten een Paus die naar hun verhaal luistert, die tijd en aandacht schenkt. Die nabij is en stil staat bij gekwetste mensen.

Bijzondere ontmoeting

We zijn allemaal geraakt, onder de indruk en geëmotioneerd door de ontmoeting met paus Franciscus. Allemaal hebben we bewogenheid en betrokkenheid van deze paus gevoeld en ervaren. In zijn toespraak, en in zijn doen is te ervaren hoe dicht paus Franciscus bij deze mensen komt. Hoe hij met felheid protesteert tegen het onrecht dat veel mensen op straat moeten leven. Hij noemt ze “de parels van de straat”. Niet om het goed te praten dat zij op straat moeten leven, maar om te benadrukken dat zij allemaal iets moois en iets kostbaars in zich hebben en als een oproep aan de andere mensen: “kijk naar ze, heb oog voor ze en zie hoe mooi en kostbaar deze mensen zijn!” Van tevoren is afgesproken dat uit elke groep daklozen er één de paus persoonlijk kan ontmoeten, iets met hem mag delen, door hem gezegend zal worden en ook persoonlijke dingen uit de groep zal laten zegenen. Vanuit de Nederlandse groep zal Iris dit doen. Een kleine vrouw, 56 jaar, bescheiden, maar met een mooie heldere blik en in staat om dingen goed te verwoorden. De paus luistert naar haar, heeft oog en aan-

dacht voor haar, raakt haar aan en zegent haar; en via Iris voelt de hele groep zich gehoord, gezien, aangeraakt en gezegend.

Zegenen en gezegend worden

Het meest bijzondere van de gehele pelgrimage naar Rome is wel het moment waarop paus Franciscus de zegen vraagt van de aanwezigen aan het einde van de audiëntie. De mensen die de paus toegesproken hebben leggen hun handen op zijn hoofd, schouders en of armen. Minuten van intense stilte vullen de ruimte, waar we met zo'n 2.500 mensen aanwezig zijn. Na deze stilte klinkt een oorverdovend applaus. We zegenen elkaar, geven elkaar kracht om de opdracht waar ieder van ons voor staat ook waar te maken. Voor de een is dat oplossingen zoeken voor de vele problemen waar hij/zij in zit, voor de ander om daadwerkelijk trouw te blijven aan de opdracht om ‘omzien naar elkaar’ blijvend gestalte te geven.

Een bijzondere reis die mede door de vele giften van organisaties en fondsen mogelijk gemaakt is en voor de deelnemers onvergetelijke momenten in hun leven hebben op-

Paus Franciscus tijdens de audiëntie op vrijdag 11 november.

Mgr. Wiertz in gesprek met Iris.

geleverd. Het allerbelangrijkste is dat ze zijn gehoord en gezien. In de dagelijkse praktijk komen ze dat niet of nauwelijks tegen. In de toespraak op 11 november, maar ook in de preek tijdens de eucharistieviering op 13 november, in de Sint Pieter, reikt paus Franciscus bemoedigende woorden aan. Hij geeft aan de machthebbers en beleidsmakers een duidelijke opdracht mee: “We moeten niet over kwetsbare mensen oordelen en hen veroordelen, maar luisteren naar hun verhalen, en hun verhalen serieus nemen.”

Bemoediging

Het zijn bemoedigende woorden voor onze pelgrims. Woorden die op de terugweg naar

Nederland, en in de vele berichten op Facebook terug te horen en lezen zijn. Woorden waar mensen kracht en bemoediging uit halen. Ook nu weken na de reis nog steeds! Na de reis heb ik met de meeste pelgrims uit Limburg verder contact. Nog steeds stralen ze, zijn ze nog onder de indruk van die bijzondere pelgrimage. Ik hoor ook hoe zij na deze reis hun leven op de plekken waar ze leven weer opgepakt hebben. Er zijn kleine wonderdjes gebeurd. Ik hoor iemand vertellen over hoe hij nu op scholen vertelt over zijn leven. Jongeren deelgenoot maakt van zijn gebroken leven tot nu toe. In de hoop dat ze iets leren van zijn ervaringsverhaal en straks niet ook op straat terecht komen. Anderen hebben vrienden voor het leven ontmoet en weer vertrouwen gevonden in mensen.

Niet alleen lieverdjes

Ik hoop nog meer dat de woorden die de paus aan de dak- en thuislozen op 13 november meegaf, ook doorklinken bij de instanties die beroepshalve betrokken zijn bij deze kwetsbare medemensen. Ik hoop dat zij beseffen dat hun houding en bejegening mensen kan breken, maar ook kan opbouwen. Daarbij weet ook ik dat al die gasten niet allemaal lieverdjes zijn, dat er momenten bij zijn dat zij het bloed onder je nagels vandaan kunnen halen. Dat ze met schitterende verhalen aankomen, maar besef dan ook dat zij mens zijn, die ook gewaardeerd en gekend wil worden. Vragen om aandacht en menswaardigheid! De lijn tussen het ‘gewone’ leven en dak- en thuisloosheid is zeer dun. Dat hebben we tijdens deze bijzondere pelgrimage allemaal mogen ervaren.

<http://pausfranciscusgroepen.nl/daklozen-bij-paus>

<http://www.maatschappelijknetwerk limburg.nl/nieuws-item/terugblik-op-de-pelgrimage-van-dak-en-thuislozen-naar-rome>

<https://tvblik.nl/kruispunt/daklozen-in-rome>

De foto's zijn gemaakt door Hub Vossen

“Ik ben veel mensen tegengekomen, die vanuit een holle ui leven”

Interview met Embregt Wever
Diaconaal medewerker en Missie-
secretaris Bisdom 's-Hertogenbosch

Embregt Wever vindt na de middelbare school zijn weg in de accountancy en bankwereld en tegelijk worstelt hij met geloof en roeping. “Ik heb lang rondgelopen met het verlangen monnik te worden. De vele ontwikkelingen in de kerk toen en wat andere gebeurtenissen, leidden er toe dat ik een late ‘luisteraar’ werd. Ik heb inmiddels ontdekt, dat mijn roeping buiten het klooster ligt. De ervaringen als vrijwilliger bij het drugspastoraat in Amsterdam en als straatpastor in 's-Hertogenbosch kleuren die roeping; het is boeiend en inspirerend. De gewone pastorale thema's staan in een context van het leven op het scherpst van de snede. De benoeming tot diaconaal medewerker en missiesecretaris in het Bisdom 's-Hertogenbosch ligt in dezelfde ervaringslijn. Je ontloopt je roeping toch niet.”

Diaconaal straatpastoraat

“Het diaconaal straatpastoraat in 's-Hertogenbosch heeft twee kanten. Het pastorale komt vooral aan bod door mensen nabij te zijn. Dat doe je het beste door op straat door de stad te lopen. Mensen ontmoeten je en je kan tijd nemen. Vaak nemen ze me bij de arm en lopen en praten. Je moet dus niet te snel willen zijn. Het werk bestaat uit goed luisteren naar wie je op je pad ontmoet. Er is in Nederland en in Den Bosch al heel veel hulpverlening. Het gekke is dat bij veel van die hulpverleners een mens samenvalt met zijn probleem. Het menselijke verdwijnt zo uit zicht. Een pastor ziet en ontmoet een mens en niet een probleem. Zo boort hij nieuwe bronnen aan, die mogen opbloeien. Ik kreeg gisteren nog een berichtje van iemand die ik ken vanuit het

“Een pastor ziet en ontmoet een mens en niet een probleem”

straatpastoraat: ‘Volgende keer krijg je een tekening, Christus met doornenkroon. Je hebt me toen zo op weg geholpen. Dank je wel’. Ik had destijds niet dat idee, want zijn leven bleef erg hobbelig. Volgens dit berichtje ben ik blijkbaar tot steun geweest. Je kunt met ontmoeten, nabij zijn, luisteren iemand bemoedigen. Zelf doe ik dus niet zo veel. Ik vertrouw er op dat de Heilige Geest bij iedereen zijn werk doet. Het is fijn als je daarvoor openheid bij mensen kan bewerkstelligen. Dat is mijn eigen ervaring geweest rond het verhaal van mijn roeping: de Geest doet zijn werk.”

Ambulant instellingspastoraat

“De andere kant van het diaconaal straatpastoraat is dat in de afgelopen jaren de leefwereld van daklozen sterk is gewijzigd. De mensen zijn nu niet meer 24 uur dakloos. Er zijn woonvoorzieningen gekomen en bed-, bad- en broodopvang. Het straatpastoraat is zo gewijzigd naar een vorm van ambulante instellingspastoraat. Een opvallende ontwikkeling is dat in de zorgwereld steeds meer zorg naar buiten de muren is gebracht, naar thuis terug. De pastorale dienst is in de klinische zorgwereld vaak nog aanwezig, maar er zijn allerlei woonvormen ontstaan, waar doorgaans geen pastor meer komt. Je komt voor Jantje binnenlopen en er zitten er tien. Na enkele bezoeken kom je voor allemaal. Heel veel zorg is tegenwoordig anders georganiseerd en een pastor die op bezoek komt kan zijn diensten daar bewijzen.”

Diaconie in het bisdom 's-Hertogenbosch

“Ik zie mezelf als diaconaal dienstverlener naar de parochies, Parochiële Caritas Instellingen (PCI's) en diaconale werkgroepen. Ik vertrek daarbij niet vanuit de theorie of een schriftelijk beleidsplan. Ik vertel mensen: Kijk om je heen. Zie wat er gaande is in jouw wijk, buurt, dorp, ontdek wat er diaconaal te doen is. Dat is in elke plaats weer anders. En denk bij dat diaconaal doen aan menselijke nabijheid en ondersteuning. Er is zeker materiële hulp nodig. Er is van alles aanwezig aan voorzieningen en hulp. En tegelijk hebben mensen hulp nodig bij de vele regelgeving. Nabijheid en ondersteuning richting andere hulpverleners. Een luisterend oor is zo belangrijk, ook in het diaconaat.”

“Ik ben veel mensen tegengekomen, die vanuit een holle ui leven. Het beeld van de ui is te zien als de lagen, die een mens om zich heen ontwikkelt. De kern, het ik, staat in het centrum. met partner, gezin en naaste familie. Dan komt de laag van verdere familie, vrienden. Collega's op het werk. De laag van goede burens, mensen uit de vereniging, het koor, de kerk. Dan komt de laag van kennissen. De buitenste laag is die van professionele contacten. Ik ben veel mensen tegengekomen, waar het ik en professionele contacten de hele ui vormen. De andere schillen zijn leeg. Het leven van 'holle ui mensen' wordt tranentrekend. De uitdaging voor christenen is om zo

nabij te zijn aan mensen, dat ze holle ui vulling geven. Zodat we van slechts professioneel contact gaan naar een zekere vriendschap en gemeenschap. Vertrouwen geven, nabij zijn, luisteren zijn de sleutels. Diaconie is niet alleen werken voor mensen, maar vooral werken met mensen, hen erbij betrekken.”

Ronde door het bisdom

“Ik ben begonnen met een gespreksronde door het bisdom op bezoek bij de parochies en Parochiële Caritas Instellingen. Er is in het bisdom 's-Hertogenbosch nog veel denken en doen aanwezig, dat voort bouwt op het klassieke armenbestuur. Er is een pot geld, veel, gemiddeld of weinig, en de caritas bestuurders doen er wat goeds mee. Sommigen geven alles weg, anderen potten zelfs nog op. Alleen is dat laatste zeker de bedoeling niet! Het gaat er dus om uit dit model te stappen en ander diaconaal denken en doen te omarmen. De methode van zien, oordelen en handelen is daarbij een belangrijk hulpmiddel. Als je nood ziet, dan volgt de vraag wat het betekent voor de begroting. Geld hebben is mooi, want dan kun je wat doen. Als je niet genoeg geld hebt, gelet op de nood die er is, moet je aan de slag om meer geld te krijgen. Geld is in Nederland schaars. Je moet er actie voor ondernemen en concrete daden kunnen laten zien. Daar

Embregt Wever is geboren in 1962 in Breda en groeit op in Wormer in de Zaanstreek. Daar volgt hij ook de HAVO. In 1980 gaat hij werken in de accountancy en studeert in de avonduren en het weekeinde tot Accountant AA met een uitstapje fiscaal recht. In 1989 start hij een eigen kantoor, studeert af in 1992, verkoopt het kantoor in 1999 en werkt daar nog enkele jaren. Tot 2003 werkt Embregt in de bancaire wereld, vooral internationaal. Dan gaat hij meer lesgeven in administratieve

organisatie en controle om parttime theologie te studeren in Amsterdam bij Hogeschool

Fontys. In 2006 wordt hij benoemd tot coördinator van de Sint Nicolaasparochie Amsterdam. Hij gaat als vrijwilliger aan het werk in het drugspastoraat. Beide ervaringen geven hem richting tot in 2008 een benoeming als straatpastor in 's-Hertogenbosch. Na een sabbat van een jaar is hij vanaf augustus 2015 diaconaal medewerker van het Bisdom 's-Hertogenbosch voor 20 uur in de week. Daarnaast is hij voor 8 uur actief als Missiesecretaris.

is nog steeds geld voor. Hedendaags diaconaal denken en doen is vertrekken vanuit de noden en behoeften van mensen in plaats van een beleggingspot. En verder gaat het ook om samenwerken met anderen die ook actief zijn, zoals binnen kerken, de overheid, maatschappelijke instellingen, zorgclubs, allerlei hulpverlening. Soms moet je mensen helpen hun weg te zoeken in de jungle van hulp en regels. En vaak moet je mensen begeleiden in die zorg- en hulpprocessen. Als iemand ziek wordt, dan starten we ziekenhuis of ziekenpastoraat. Thuis, in de wijk of in het ziekenhuis. Maar als iemand terecht komt in de maatschappelijke dienstverlening, dan start er geen dienstverleningspastoraat. Terwijl je in die situatie juist heel veel behoefte hebt aan steun en begeleiding. Als christen kun je maatje zijn naast hetgeen de hulpverlening doet. We hoeven zelf al die hulp niet te bieden of voorhanden te hebben. Kerk en diaconie kan direct en heel flexibel werken. De voedselbank of andere voorziening duurt meestal lang tegenwoordig. Er is een intakeprocedure, formulieren invullen, wachttijden. De pastor of de diaconale vrijwilliger kan snel helpen met bijvoorbeeld een boodschappentas, die klaar staat. Of directe verwijzing naar. Nabije vrijwilliger zijn, dat kunnen we als kerk heel

goed en daar zijn we van betekenis. Bovendien is de spirituele dimensie en het gesprek over de zingeving complementair aan de reguliere hulpverlening.”

Op werkbezoek in het bisdom

“Voorafgaand aan de bezoeken in het bisdom 's-Hertogenbosch heb ik samen met Stichting de Vonk Maatschappelijk Activeringswerk een informatiebijeenkomst gehouden over diaconie, armoede en caritas. Daarna heb ik de dekenvergadering bezocht. Het bisdom kent nu nog 12 dekenaten en het jaar erna heb ik alle bijeenkomsten van deken met pastores bezocht. De parochies in het bisdom zijn samengevoegd van meer dan 200 naar 50. Dat aantal maakt een persoonlijk bezoek mogelijk en mijn voornemen is om dat jaarlijks te doen. Als je diaconie op een persoonlijke manier wil invullen moet je bij het uitdragen van diaconie ook persoonlijk te werk gaan. Met persoonlijk bezoek kun je naast mensen gaan staan en samen met hen zien wat de context is, stad, buurt of dorp. En wat er speelt aan noden en behoeften. Vanuit dat plan van persoonlijke bezoeken aan dekenbijeenkomsten en parochies komen bouwstenen voor diaconie tot stand. Dan is geen beleidsnota nodig. Er is wel een stukje op de website gezet.”

Vierslag in diaconie

“Bij het uitwerken van wat diaconie is maak ik gebruik van de vierslag, die in Handelingen wordt genoemd: een parochie dient actief te zijn met catechese, eucharistie, diaconie en gebed. Kerk kan gewoon niet zonder diaconie. Diaconie is wezenlijk bij kerk. De vormgeving moet van onderop komen en diaconie of caritas doe je in je eigen omgeving. Omzien naar je naaste hoort bij je christen-zijn of anders gezegd: naaste zijn voor je medemens, zoals Jezus over de Barmhartige Samaritaan vertelde in antwoord op de vraag wie mijn naaste is. Een meer georganiseerd deel van die christelijke opdracht wordt gedaan door de Parochiële Caritas Instelling en de diaconale werkgroep. Daar is organisatie van belang, continuïteit, meer mensen erbij in de vorm van vrijwilligers, voldoende geld, samenwerking met anderen. Het is waar dat onze kerkmensen ouder worden, dat groepen vol grijze hoofden zitten, maar als mensen ouder

“Een parochie dient actief te zijn met catechese, eucharistie, diaconie en gebed”

worden, heb je dus meer ouderen als vrijwilligers. Tegelijk is waar dat deze oudere mensen meer tijd hebben om zich in te zetten voor een ander. Er is de zorg dat er naast het grijzer worden aandacht is voor verjonging. Maar daar moet je meenemen, dat jongere mensen ook minder tijd hebben door hun gezin, en betaald werk. Dan krijg je weer taakverdeling in beeld en onderverdeling in deelfuncties. Feit is dat je lokaal werkt met de mensen die er zijn. Als je mensen via de kerk of parochie bij elkaar brengt, is dat al diaconie. Mensen zijn bedoeld om bij elkaar te komen en met elkaar iets te doen dat van belang is voor elkaar.”

Diaconie in het bisdom 's-Hertogenbosch

“Er zijn nu vijftig parochies. Het aantal Parochiële Caritas Instellingen volgens de nieuwe formule bedraagt zo'n veertig. Nog steeds worden oude PCI's samengevoegd naar nieuwe. In sommige parochies is nog geen PCI. Andere werken dus nog vanuit de oude parochiestructuren en daar gaat het om elkaar te leren kennen en samenwerken. In alle parochies is wel

iets diaconaal aanwezig, zoals ziekenbezoek, huisbezoek. Er zijn nog vijftien actieve Vincentiusverenigingen, naast een vijftiental dat niet veel meer doet. Onlangs heeft Mgr. de Korte met mij erbij nog een ontmoeting gehad met het bestuur van Vincentiusvereniging Nederland Toine van den Hoogen en Paul Monchen over de samenwerking tussen Vincentiusverenigingen en parochies. Ze hebben elkaar iets te bieden.”

“Op diaconaal gebied wordt er spaarzaam beleid vanuit het bisdom geïnitieerd. De fusies van parochies en PCI's levert al heel wat veranderingen op. Algemeen beleid maken rond diaconie blijft lastig, dat moet lokaal plaats-

vinden. Naast het bezoeken van parochies en dekens bijeenkomsten is er het middel van een informatiebijeenkomst in samenwerking met De Vonk. De

Vonk geeft ook eigen toerusting aan parochies als ze er om vragen en het kunnen betalen. Ook is er toerusting in het bisdom via het vormingstraject 'Groeien in geloof en geloven in groei'. Er is geen Diocesane Kerkelijke Caritas Instelling en geen solidariteitsbijdrage. Ook kent het bisdom 's-Hertogenbosch geen diocesane projectenlijst waar Caritasinstellingen aan kunnen afdragen. Er zijn in het Bisdom enkele Schuldhulpmaatje projecten actief. Enkele noodfondsen, soms oecumenisch en in samenwerking met de overheid. Voedselbanken zijn er actief, evenals kledingwinkels. Op veel plaatsen gebeuren maaltijdprojecten. Er zijn enkele inloophuizen in diverse plaatsen, vooral de grotere steden. Exodus is vooral actief vanuit Den Bosch. Oecumenisch werken is in het bisdom minder dan in andere bisdommen, omdat de katholieke kerk de grootste is, maar vindt waar mogelijk gelukkig wel plaats.”

www.bisdomdenbosch.nl/Diaconie/Paginas/default.aspx
Tekst en foto's zijn van Hub Crijs

“Want ik was een vreemdeling, en u illegaliseerde mij”

Het Jeannette Noëlhuis

Herman van Veelen is Kengroep lid Jeannette Noëlhuis

Als ik de keuken binnenkom komt Margaret op me af gerend. Ze omhelst me, en we doen een soort vreugdedansje. “Herman, I got positive!”. Ze heeft een verblijfsvergunning gekregen! Het is meteen feest.

Na het eten bedankt ze het huis, al komt ze van blijdschap nauwelijks uit haar woorden. Dan loopt ze iedereen langs om ons een voor een te bedanken. We krijgen allemaal een dikke knuffel. Zelfs twee bezoekers die voor het eerst mee komen eten worden uitgebreid omhelsd. Het is een mooie dag in het Jeannette Noëlhuis.

Een gastvrije gemeenschap

Naast Margaret wonen er in het Noëlhuis nog elf vluchtelingen, allemaal met hun eigen verhaal. En naast die twaalf vluchtelingen wonen er ook nog negen Nederlanders en een Zweedse: het Kernteam. Dit zijn mensen die vanuit hun geloof gekozen hebben om in een gemeenschap te wonen met mensen die het moeilijk hebben. We delen als huisgenoten veel met elkaar. We eten elke avond samen, we doen het huishouden samen, en hebben gedeelde voorzieningen. Ook delen we ons wel en wee met elkaar. Vaak kunnen we elkaar steunen, en als iemand overstroomt van vreugde, zoals Margaret die papieren krijgt, mogen we daar allemaal van meegenieten. Ook hebben we allemaal ons eigen leven. De meesten van het kernteam hebben een baan of studie. Vier teamleden werken fulltime voor het huis, met of zonder bijbaantje. Niemand van ons krijgt betaald, wie goed verdient stort in de pot en wie fulltime met het huis bezig is krijgt kost en inwoning. Naast de vaste kamers hebben we ook een loogerkamer, voor iemand die een tijdje mee wil

leven met onze gemeenschap, of iemand die in een crisis zit en een paar nachten opvang nodig heeft. Om zes uur staat onze deur open voor mensen die mee willen eten. En regelmatig komen er mensen langs om de wasmachine te gebruiken of even te kijken in onze weggeef-kast. Het huis is dus vaak vol van mensen en gezelligheid.

Christelijke bron

In een huis met zoveel levendigheid is de stilte kostbaar. Als kernteam bidden we elke dag samen in onze kapel. We zijn een oecumenisch team, en ons gebed is dat ook. Van traditioneel Katholiek tot Taizé of de New Monasticism van Shane Claiborne.

Ook vinden we de inspiratie voor ons werk in ons geloof. Als Jezus in Mattheus 25 zegt: “Want ik was een vreemdeling, en u hebt Mij in uw huis uitgenodigd” proberen we dat serieus te nemen, en Jezus te zien in onze huisgenoten. Soms voegen wij hier nog een kritische noot aan toe, en zeggen we “Want ik was een vreemdeling, en u illegaliseerde mij”, om aan te geven dat we in een land leven waar de meeste vreemdelingen niet alleen niet in huis worden uitgenodigd, maar actief ‘illegaal’ gemaakt worden.

Niet alleen vinden we in ons geloof de inspiratie om vluchtelingen op te vangen, maar het is ook zo dat onze papierloze huisgenoten ons geloof weer inspireren. Als je de bijbel leest vanuit het gezichtspunt van een vluchteling komt de hoopvolle boodschap van bevrijding weer heel anders binnen. En door de wereld te bekijken door de ogen van onze huisgenoten leren we ook meer te bidden om de dingen die er echt toe doen.

Als kernteam kiezen we er bewust voor om niet liefdadigheid van ‘bovenaf’ aan te bieden,

Liberté pour tous - Freedom for all - wake bij Schiphol Airport

[Fotograaf: Herman van Veelen]

maar naast onze huisgenoten te gaan staan. Hierdoor zijn we geen werknemers of hulpverleners, maar worden we zelf ook arm en afhankelijk van de giften die ons huis krijgt. Als we dan bidden: “Geef ons heden ons dagelijks brood”, krijgt dat een hele letterlijke dimensie: het meeste brood dat we eten wordt gedoneerd.

Kritische blik

Dom Hélder Câmara, een voormalige Braziliaanse aartsbisschop, zei eens: “Als ik de armen te eten geef word ik een heilige genoemd. Als ik vraag waarom ze arm zijn word ik een communist genoemd”. Dit hangt bij ons op de wc-muur. Wij herkennen hier wel iets in. Als wij ons ontfermen over ‘illegale’ vluchtelingen vinden mensen dat vaak mooi, maar als wij ons hardop afvragen waarom vluchtelingen eigenlijk moeten vluchten, of waarom ze ‘illegaal’ gemaakt worden, is dat minder populair. We proberen bij dit soort vragen altijd eerst naar de balk in ons eigen oog te kijken: Wat voor invloed heeft onze consumptie eigenlijk op de landen waar onze huisgenoten vandaan komen? Investeert onze bank in de wapens waar onze huisgenoten voor hebben moeten vluchten? Of is onze invloed op het klimaat zo hevig dat mensen moeten vluchten voor natuurrampen? Dan proberen we dat te veranderen. We proberen zoveel mogelijk biologisch en *fair trade* te kopen, minder vlees te eten, een eigen moestuintje te onderhouden, groene stroom te kopen en een ethische bank te nemen. Soms voelen we ook de noodzaak om actie te voeren; om onrecht zichtbaar te maken. Zo organiseren we elke maand een wake bij de vluchtelingengevangenis op Schiphol, waar

mensen vastzitten die niets misdaan hebben behalve in het verkeerde land geboren zijn. En we voeren soms actie tegen (kern)wapens. Bijvoorbeeld bij Volkel, waar de huidige President Trump kernwapens heeft staan, of bij de aandeelhoudersvergadering van Airbus, dat onder andere wapens aan Saoedi-Arabië verkoopt. Door samen te bidden en te zingen wordt ons protest een gebed voor verandering.

Beweging en Groei

Ons huis is altijd in beweging. En de laatste paar jaar is die beweging een groeiende beweging. Er is zelfs het plan om een nieuwe leefgemeenschap te beginnen. We willen graag meer ruimte kunnen bieden aan vluchtelingen, en aan nieuwe mensen voor het kernteam. Momenteel zijn we op zoek naar een pand voor een leefgemeenschap van in totaal twaalf mensen. Tips of vragen zijn altijd welkom. Ook in het kader van beweging organiseren we binnenkort weer een meeleefweek, voor mensen die het leven in gemeenschap eens willen ervaren. Mensen die eens kennis willen maken zijn ook altijd welkom op het eten (even bellen van tevoren), of op een van onze filmavonden of rondetafelgesprekken.

Het Jeannette Noëlhuis is een leefgemeenschap in Amsterdam Zuidoost waar christenen met een anarchistisch pacifistische inslag samenwonen met vluchtelingen van over de hele wereld. Momenteel wonen er 23 mensen in het Noëlhuis, waarvan 12 vluchtelingen. Het Noëlhuis maakt deel uit van de internationale Catholic Worker beweging.
www.noelhuis.nl
e-mail: noelhuis@antenna.nl

PCI Rijswijk: publiciteit betaalt uit

Jan Maasen is medewerker Diaconie en Missiesecretaris Bisdom Rotterdam

Het hart van de meeste bestuurders van een parochiële caritasinstelling (PCI) gaat uit naar het lenigen van individuele noden. Hoe doen ze dat? Hoe betrekken ze er parochianen bij? Hoe werken ze samen met anderen, binnen en buiten de parochie? Hoe komen ze aan het geld daarvoor? Vragen waarmee elke PCI te maken heeft, hoe verschillend de context ook is.

De PCI van de H. Bonifatiusparochie in Rijswijk aan het woord. Deze parochie is in 2003 ontstaan uit een fusie van vijf parochies: de drie parochies van Rijswijk en twee Haagse parochies in Spoorwijk-Laakkwartier. Drie kerkgebouwen zijn in het afgelopen decennium gesloten. Er zijn nog twee kerkgebouwen open in Rijswijk. Rijswijk heeft altijd één PCI gehad. Omdat de twee Haagse parochies geen PCI kenden, heeft de PCI Rijswijk na de fusie haar werkgebied uitgebreid.

*De oude Kerk in Rijswijk is een van de twee nog open gebouwen
[Fotograaf: Wil Kouwer]*

Bestuursleden

De PCI Rijswijk heeft zes bestuursleden. Drie van hen deden mee aan het gesprek: voorzitter Tonny Smeele, secretaris Carolien van Os en bestuurslid Micheline van Zandvliet. De drie vrouwen zijn een tot twee jaar actief in de PCI, en brengen een schat aan werkervaring mee. Ze zijn gescout door pastoraal werkster Ingrid van der Aart. Tonny Smeele heeft tot haar pensioen op een basisschool gewerkt. Ze is naast de PCI al jaren betrokken bij een particulier fonds, dat regionaal opereert. Daarvoor brengt ze jaarlijks ruim 60 bezoeken bij de aanvragers thuis en heeft zo al heel wat problemen gezien. Ook is zij lid van de Commissie Bijstandszaken (CBZ) van Stek Den Haag, de protestantse diaconie. Micheline van Zandvliet is na haar pensioen vijf jaar met veel plezier actief geweest in een wijkvereniging in haar buurt. Na vijf jaar heeft zij het stokje overgegeven aan een ander. Na enige maanden kwamen bij toeval het Open Huis van de Bonifatiuskerk (een inloopactiviteit) en de PCI in het vizier. Carolien van Os heeft na de sluiting van het eigen tuindersbedrijf vanwege de oprukkende woningbouw, vijftien jaar op een school gewerkt. Toen ze aangaf meer vrijwilligerswerk te willen doen, heeft de PCI haar gevraagd. Carolien: "Het PCI-werk leek me interessant. Voor mezelf is het goed om te zien waardoor mensen in de schulden komen. Voordien kon ik me dat niet voorstellen. De PCI is op dat punt echt een eyeopener." Vanwege haar administratieve achtergrond is zij sinds een jaar de secretaris.

Werkwijze bestuur

Het bestuur vergadert één keer in de zes weken op een maandagavond. De leden hebben elkaar verplicht om zoveel mogelijk aan alle vergaderingen deel te nemen. Slechts met ernstige redenen kan iemand verzuimen. Re-

gelmatig nodigt men iemand van buiten uit op de 'open stoel' om zich te laten informeren en het eigen netwerk te versterken. Dat kan een maatschappelijk werker zijn, of een voorzitter van een naburige PCI. "Door deze ontmoetingen versterk en verrijk je elkaar. We hebben immers eenzelfde doel voor ogen, een wereld zonder armoede. Als je elkaar persoonlijk hebt leren kennen, benader je elkaar gemakkelijker," aldus Tonny Smeele.

In een zogeheten 'Klein-Vademecum' heeft het bestuur de taken van de verschillende bestuursleden beschreven en de bevoegdheden op financieel gebied. Bij een aanvraag tot een bedrag van 100 euro is elk bestuurslid gemachtigd om hierover zelfstandig te beslissen. Bij aanvragen tussen de 100 en 250 euro moet worden beslist door minstens twee bestuursleden. Over bedragen boven de 250 euro wordt beslist in een bestuursvergadering. Als een besluit niet zo lang kan wachten, overlegt men via de mail. Zo nodig wordt aanvullende informatie ingewonnen.

In alle gevallen waarin buiten de vergadering is beslist, maakt men van het besluit melding in de eerstvolgende vergadering en wordt deze beslissing in de notulen vermeld. Aanvragen die via de mail binnenkomen, worden bij toerbeurt verdeeld over de bestuursleden. Dat lid is dan verantwoordelijk voor het contact met de aanvrager en handelt de zaak ook verder af. Micheline van Zandvliet: "We hebben vooral contacten met verschillende maatschappelijke werkers o.a. van het sociaal wijkteam. Omdat we geregeld aanvragen krijgen, is de PCI bezig met het ontwikkelen van een aanvraagformulier, dat de maatschappelijk werkers zelf kunnen invullen. Dan kunnen wij de aanvraag snel afhandelen en hoeven we niet telkens om informatie te vragen."

Partners

De PCI werkt nauw samen met de Diaconie van de Protestantse Gemeente en met het Sociaal Fonds Rijswijk. Bij aanvragen kijkt de PCI ook altijd, of er een beroep gedaan kan worden op de Diaconie en het Sociaal Fonds. Er zijn besprekingen gaande tussen dit Sociaal Fonds van de gemeente en Fonds 1818 (een regionaal particulier Fonds) om te komen tot een nieuw op te richten stichting die Stichting

Urgente Noden Rijswijk zal gaan heten.

De PCI Rijswijk richt zich vooral op de leniging van individuele noden. Jaarlijks ontvangt men 15 tot 20 aanvragen. "Het is vaak hollen of stil staan," aldus Carolien van Os. "Voor Kerstmis was het tamelijk stil. Maar begin januari ontvingen we al drie aanvragen." Elk jaar wordt er een budget vastgesteld. Een klein deel komt uit de opbrengst van het bescheiden vermogen. Het overgrote deel komt uit collectes en giften. Twee keer per jaar is de hoofdcollecte in beide parochiekerken bestemd voor de PCI. Dat levert een mooie opbrengst op, maar de belangrijkste inkomstenbron zijn de vrijwillige giften van particulieren. "De gevers hebben er recht op, dat hun geld goed besteed wordt," merkt Micheline van Zandvliet op. "We willen daarom graag verantwoording geven."

Rubriek in parochieblad

Al tien jaar lang vult de PCI een vaste rubriek in het parochieblad 'De Pastorale'. Elke maand presenteert zij een geanonimiseerde casus en laat ze zien hoe de PCI probeert te helpen. Met een gift, het betalen van een rekening, de aanschaf van een wasmachine of een kinderbedje en het geven van een voorschot of het inschakelen van andere hulpverleners of fondsen. Niet alleen succesverhalen worden voor het voetlicht gebracht. Een enkele keer geeft de PCI ook aan waarom een aanvraag wordt afgewezen. Zo wordt het werk van de PCI zichtbaar voor de parochianen. Door deze constante publiciteit blijkt zij de betrokkenheid van de parochianen bij de caritas en hun eigen diaconale inzet te verhogen. Door de concrete verhalen worden parochianen geregeld in hun hart geraakt. Spontaan geven zij een enveloppe met inhoud bij de pastorie af, bestemd voor de PCI, of zij maken geld over naar de bankrekening. Daarmee wordt de armslag van de PCI behoorlijk verruimd. Publiciteit betaalt uit, is haar ervaring.

www.bonifatiusparochie.info/PCI.htm

Christian Herwartz SJ: priesterarbeider en begeleider 'Oefeningen op Straat'

Guus Timmerman is werkzaam als zorger en kwalitatief onderzoeker voor de Stichting Presentie

Begin 2004 stopte ik als pastoraal werker in Leusden en Achterveld en begon aan een promotieonderzoek. Als pauze tussen de ene en de andere opdracht stelde theologe Anne-Marieke Koot voor om samen met haar een bezoek aan Berlijn te brengen.

Zij kende daar de Jezuïet en priesterarbeider Christian Herwartz. Hij woonde met twee medebroeders in een woongemeenschap in de wijk Kreuzberg, vlakbij de voormalige Berlijnse Muur. Deze woongemeenschap stond open voor iedere mens die aanklopte. Mijn verblijf van een paar dagen in die 'Woongemeenschap Naunynstraat' (*Wohngemeinschaft Naunynstraße*) maakte grote indruk op me. Dat kwam door alle mensen die ik er ontmoette, door de milde wijsheid van Herwartz en zijn vriendelijk maar indringend vragen naar mijn engagement. Zijn vraag "En wie is er dan gebaat bij jouw onderzoek?" draag ik sindsdien met me mee.

Op bezoek in Nederland

Vorig jaar nam Herwartz na 40 jaar afscheid van de woongemeenschap in Kreuzberg. Hij besloot tijd te nemen vrienden in heel Europa op te zoeken en zijn verhalen en ervaringen met hen te delen. Op uitnodiging van Anne-Marieke Koot, Gerard Moorman en ondergetekende kwam hij in september naar Nederland. In verschillende plaatsen in Nederland hadden we bijeenkomsten georganiseerd met diaconale mensen. In Amersfoort was er een bijeenkomst voor diaconale vrijwilligers uit de OLV van Amersfoort parochie en mensen uit de Sant' Egidiegemeenschap in Apeldoorn. In Utrecht was een bijeenkomst van het Trainingscentrum Kor Schippers voor

oude-wijkenpastores. In Groningen begeleidde hij een eendaagse 'Oefeningen op Straat' (*Exerzitien auf der Straße*).

Oefeningen op Straat

In zijn autobiografische boekje 'Auf nackten Sohlen' (2006) vertelt hij over zijn leven en hoe hij daarin is geleid bij het ontwikkelen van deze 'Oefeningen op Straat'. Oefeningen op Straat is een vorm van de 'Geestelijke Oefeningen' van de grondlegger van de Jezuïeten, Ignatius van Loyola, die hij ontdekte in de negen maanden die hij als dakloze doorbracht in Manresa, aan de voet van de Pyreneeën. Voor Ignatius was het belangrijk God te zoeken en te vinden in alle dingen. De ignatiaanse Geestelijke Oefeningen duren vier weken en hebben als doel te ontdekken wat je diepste roeping is en te kiezen voor wat God met je voorheeft. Oefeningen op Straat duurt gewoonlijk tien dagen. Je zou Herwartz kunnen zien als de ontwikkelaar ervan, maar in wat hij er zelf over vertelt, zie je dat hij ertoe is uitgenodigd en uitgedaagd. Allerlei ontmoetingen met en vragen van anderen hebben daarin een rol vervuld.

Zijn leven

Christian Herwartz werd in 1943 geboren in Oost-Duitsland. Hij verliet voortijdig de middelbare school en werkte als arbeider op een werf. In het voorjaar van 1969 trad hij in de Jezuïetenorde in. Er volgde een tweejarig noviciaat met veel mogelijkheden tot uitproberen. Tijdens zijn theologiestudie werkte hij als vrachtwagenchauffeur. Zo werd hij priesterarbeider en werkte hij als draaier in verschillende bedrijven in Parijs. Na deze leertijd keerde hij met een medebroeder, Mi-

Anne-Marieke Koot,
Christian Herwartz en
Guus Timmerman, op
20 september 2016 in
Utrecht

[Fotograaf:
Gerard Moorman]

chael Walzer, terug naar Duitsland. In 1975 besloot de Jezuïetenorde dat het de 'deelname aan de strijd om geloof en gerechtigheid' was wat de orde tot de Jezuïetenorde maakte. Geloof en de inzet voor gerechtigheid hebben elkaar nodig.

Samen met Walzer en een Hongaarse Jezuïet richtte Herwartz in West-Berlijn een kleine woongemeenschap op. In de wijk Kreuzberg vonden ze een woning. Alle drie verdienden ze hun brood met handenarbeid. Ze werden actief in de vakbonden. Dak- en thuislozen in nood verleenden ze gastvrijheid. Ze maakten contact met mensen aan de andere kant van de Berlijnse Muur. Gelegen in een wijk met, toen, veel Turkse gastarbeiders werd de woongemeenschap een gemeenschap van mensen uit allerlei landen en van allerlei geloofsovertuigingen, wereldbeschouwingen en politieke richtingen. Sommigen verbleven er een paar dagen, anderen maakten jarenlang deel uit van de gemeenschap.

Een paar jaar na het overlijden van Walzer in 1986 geraakte Herwartz in een crisis. Zijn engagement was routine geworden. Het leven was moeizaam geworden, de vreugde verdwenen. Zijn altijd levendige contact met de Opgestane - voor hem als een broeder met wie hij altijd kon spreken - was verdwenen. Met zes medebroeders uit zes andere landen deed hij zijn derde noviciaatsjaar in een Ark-gemeenschap, samenlevend met mensen met een verstandelijke beperking. Ze vertelden elkaar hun levensgeschiedenis. Na een paar dagen werd het Herwartz duidelijk waar God zich voor hem verborgen hield. Terug in de woongemeenschap in Berlijn ontdekte hij dat in Otto, een dakloze alcoholist, Jezus al een tijdje in hun midden woonde.

Mozes en de brandende doornstruik

In het voorjaar van 1989 raakte de woon-

gemeenschap betrokken bij het lot van een groep van vijftig politieke gevangenen. In de omgang met hen liet de samenleving zien wat zij als haar belangen ziet. Een paar maanden later viel de Berlijnse Muur. Op een bijeenkomst van de Jezuïtische Europese Vrijwilligers (*Jesuit European Volunteers*) vertelde Herwartz het verhaal van Mozes en de brandende, maar niet verbrandende doornstruik. Mozes werd nieuwsgierig en liep naar de struik. Ergens op die weg hoorde hij de stem van God: "Kom niet dichterbij! Doe je schoenen uit, want de plek waar je staat, is heilige grond" (Exodus 3,5). Dit verhaal werd voor Herwartz een belangrijk verhaal. Schoenen werden voor hem een aanduiding van de vele vormen van afstand houden tot de echte wereld.

Religieuzen tegen Uitsluiting

Na de val van de Muur en de hereniging van Duitsland werd het in Berlijn steeds lastiger voor dak- en thuislozen. Door de bouwactiviteiten bleef er minder ruimte over om op straat te verblijven en mensen op straat werden gezien als schadelijk voor de waarde van huizen en gebouwen. In 1993 hield een groep mensen een protestwake voor het Berlijnse raadhuis. Herwartz verbleef met hen vijf weken - de maximale tijd die hij als vakantie kon opnemen - op straat. Een andere ontwikkeling die in die tijd begon, was de instroom van asielzoekenden en de vijandige sfeer die jegens hen werd opgebouwd. In de herfst van 1995 werd een gevangenis geopend voor de detentie van asielzoekenden in afwachting van hun uitzetting. Een kleine groep van religieuzen begon met een regelmatige protest- en gebedswake voor de muren van dit detentiecentrum. De groep Religieuzen tegen Uitsluiting (*Ordensleute gegen Ausgrenzung*) was geboren.

Geestelijke Oefeningen Anders

Ook in 1995 vroeg een jonge Jezuïet aan het eind van zijn studie of hij in de woongemeenschap zijn jaarlijkse Geestelijke Oefeningen mocht komen doen. Herwartz probeerde dat af te houden. Er was volgens hem daarvoor te weinig rust en ruimte in huis, ze hadden geen kapel en hijzelf had nog nooit Geestelijke Oefeningen begeleid. Maar de jonge Jezuïet hield aan. Aan het eind wist hij wat hij direct na zijn studie wilde gaan doen. En Herwartz leerde dat de woongemeenschap eigenlijk een bevoorrechte plek was om Geestelijke Oefeningen te doen. Ook de andere bewoners waren voor de jonge Jezuïet tot begeleiders geworden. In 1996 kwam een jonge priester om Geestelijke Oefeningen bij hen te doen. Ook hem bracht dat veel.

In de herfst van 1997 kwam een oudere medebroeder, Alex Lefrank, op bezoek. Deze had zich zeer ingespannen om de inzet voor geloof en gerechtigheid binnen de Jezuïetenorde vorm te geven, maar was teleurgesteld in het resultaat ervan. Hij wilde graag bij Herwartz de Geestelijke Oefeningen doen. En hij wilde samen met Herwartz een cursus Geestelijke Oefeningen voor Jezuïeten aanbieden. Herwartz stemde ermee in. In juli 1998 vond deze cursus plaats. Herwartz en Lefrank besloten de deelnemers met de tekst over Mozes en de

brandende doornstruik op weg te sturen. Op zoek naar plekken die voor hen heilige grond zouden kunnen zijn en daar hun schoenen uit te trekken. Op de eerste avond stelde een van de deelnemers voor om de gebruikelijke een-op-een-gesprekken te vervangen door een groepsgesprek. Dit werd ook op de daaropvolgende avonden gedaan.

Oefeningen op Straat

Zo kreeg vorm wat nu 'Oefeningen op Straat' heet. Hoe ziet dat eruit? De deelnemers ontmoeten elkaar voor het eerst bij het, door de begeleiders bereide avondeten. Ze zijn te gast in een door een plaatselijke gemeenschap beschikbaar gestelde ruimte, waar ze op matrassen op de grond slapen. Na het eten stelt ieder zich voor en geeft een van de begeleiders een eerste impuls om het eigen verlangen op het spoor te komen. Daarna gaat ieder slapen. De volgende dagen gaan de deelnemers elke dag na het ontbijt en een morgengebed de straat op. Meestal om 17.00 uur is er voor degenen die dat willen een viering en daarna het avondeten dat meestal door twee deelnemers is bereid. Na het eten wordt in kleine groepen van maximaal vijf deelnemers uitgewisseld, onder begeleiding van een man en een vrouw. Deze dagelijkse uitwisselingsronde is het enige dat voor iedereen verplicht is.

Eerste en tweede etappe

Oefeningen op straat bestaat uit drie etappes. De eerste etappe begint met de vragen: 'Waarom erger je je regelmatig, waarover ben je vaak bedroefd of wat doet je gauw verstarren?'. Met deze vragen gaan de deelnemers de straat op. Om de openheid te bevorderen voor wat en wie zich aandient, wordt de opdracht aan de 72 leerlingen voorgelezen: "Neem geen geld mee, geen tas, geen schoenen en groet niemand" (Lukas 10,4). 's Avonds wordt in de uitwisseling gezocht naar het heel persoonlijke verlangen dat achter de gevonden antwoorden zit. In het gesprek kan ieder zijn of haar persoonlijke Godsnaam vinden die uit dat verlangen spreekt. En daarmee begint het gebed.

Na twee dagen wordt het verhaal van Mozes en de brandende doornstruik gelezen. Op straat gaat ieder op zoek naar zijn doornstruik, naar waar het brandt: waar komt Gods brandende tegenwoordigheid mij tegemoet? Waar bemerk ik: hier gaat het om mij persoonlijk? Dáár is voor mij heilige grond - daar wordt tot mij iets gezegd! 's Avonds wordt door het toehoren en navragen van de anderen duidelijk wat er gebeurde. En welke schoenen ik uit heb te trekken. Meestal wordt deze etappe afgesloten met een voetwassing.

Derde etappe

In de derde etappe keren de deelnemers met het verhaal van de Emmaüsgangers nog een keer terug naar plekken en mensen waar hun hart brandde (Lukas 24,32). Op de laatste dag worden nogmaals ervaringen gedeeld, met de andere groep, als er twee groepen waren, en met de gemeenschap waar de deelnemers te gast waren. Het bereidt de deelnemers erop voor ook na de terugkeer in hun gewone leven aandachtig in luisteren en vertellen te blijven. In het herinneren en vertellen zet de ontmoeting met God zich voort (Lukas 24,35-36!). Voor het slagen van Oefeningen op Straat is de begeleiding erg belangrijk. Er zijn eigenlijk drie categorieën van begeleiders: de begeleiders, de andere deelnemers en de mensen op straat. Oefeningen op Straat blijft echter "Chefsache", een zaak van de baas. God neemt met elk van de deelnemers zelf contact op en gaat met hem of haar

een eigen weg. De begeleiders zijn daarbij belangrijk, maar hun bijdrage bestaat er vaak in met de deelnemers over Gods handelen in en aan hen verwonderd te zijn, en met hen geheel op Gods wijsheid te vertrouwen.

Voor een vervolg kan het volgende dienen.

1. In Nederland is er nooit een 10-daagse 'Oefeningen op Straat' geweest. Er zijn wel een paar mensen die al eens elders hebben deelgenomen en er een zouden willen organiseren. Wie geïnteresseerd is een keer deel te nemen, kan dat kenbaar maken aan Bram Jansen (e-mail: bramj@hetnet.nl).
2. Voor parochies kan het zinvol zijn om onder de diaconale inzet in en vanuit de parochie een spirituele bodem te leggen. Niet om alles in een keurslijf te dwingen, maar om een gemeenschappelijke voedingsbodem te hebben en te cultiveren: van waaruit doe we dit? Hoe kijken wij tegen die ander aan? Hoe kijkt die ander naar ons en wat betekent dat voor ons? Hoe houden we vol? Wat voedt ons? Of: Wie voedt ons? Men kan daarnaar op zoek gaan door te beginnen met kennis te nemen van verschillende vormen van diaconale spiritualiteit. Te denken valt aan de spiritualiteit van Vincentius (www.vincentdepaulcenter.nl) of de Sant' Egidio-gemeenschap (www.santegidio.nl), maar ook aan die van 'Oefeningen op Straat'.

Christian Herwartz, vertaalster Anette Sprotte en leden van de Sant' Egidio-gemeenschap in Apeldoorn op 13 september 2016 in Amersfoort

[Fotograaf: Guus Timmerman]

Christian Herwartz e.a., *Im Alltag der Strasse Gottes Spuren suchen: Persönliche Begegnungen in Straßenerzittien*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag 2016
 Christian Herwartz, *Auf nackten Sohlen: Exerzitien auf der Straße*, Würzburg: Echter Verlag 2006
 Website Christian Herwartz: <https://nacktesohlen.wordpress.com/>
 Website Strassenexerzitien: <http://www.strassenexerzitien.de/>
 Facebookpagina Strassenexerzitien: <https://www.facebook.com/strassenexerzitien>

De PCI en de Werken van Barmhartigheid

Jan Bosman is coördinator Solidair Friesland

Op 5 september 2016 waren bestuurders en medewerkers van Parochiële Caritas Instellingen (PCI) en Solidair Friesland in gesprek over het heilig Jaar van Barmhartigheid. Of eigenlijk: over het actief zijn met de Werken van Barmhartigheid.

Het werken aan barmhartigheid in de praktijk

Pastoor Peter van der Weide geeft aan “dat diaconie in de Bonifatiusparochie het in praktijk brengen van een mentaliteit is. Diaconie is vanzelfsprekend voor christenen. Bijvoorbeeld via de parochiële diaconale werkgroepen voor bezoek aan zieken en ouderen en voor rouwverwerking. Deze vallen onder het pastorale team en het parochiebestuur. De PCI richt zich vooral op de aanpak van armoede en andere maatschappelijke vragen. De PCI is daardoor ook meer het sociale gezicht van de kerk in de maatschappij. Een PCI bestuur is niet verantwoordelijk voor de diaconale werkgroepen van de parochie; die doen heel belangrijk werk en zijn meer ‘naar binnen gericht’. Met hulp van een Diaconaal Opbouwwerker worden de ogen geopend voor meer en andere vragen van mensen in nood. Deze concrete vragen van concrete mensen komen onder de aandacht. Mensen vergeten nooit wat ze aan goedheid en liefde ervaren. Het is eigenlijk een vorm van medemenselijkheid. God leren kennen door te ervaren wat naastenliefde is. Via M25 leren ook jongeren dat diaconie bij het geloof en bij de kerk hoort. Ze hebben ook lijnen naar de PCI. De PCI’s van Heeg, Blauwhuis, Roodhuis en Sneek zijn onlangs tot één PCI gevormd. De fusie geeft nieuwe energie. Er komen nieuwe samenwerkende

groepen tot stand zoals een groep voor Vrede, Ontwikkelingswerk en Missie (VOM), de M25-acties en de projecten van het Diaconaal Opbouwwerk. Iedereen doet mee. Je voelt dat mensen het met hart en ziel doen.”

De zieken bezoeken

Ciel Huitema geeft een toelichting op het Scheepsmaatjesproject voor mensen met een verstandelijke beperking. Ze vertelt “dat mensen met een verstandelijke handicap niet ziek zijn. Ze hebben een beperking. Ze zijn ook wel eens ziek, maar niet altijd. Bejegen ze dus niet als zieken, maar als mensen met mogelijkheden. Het Scheepsmaatjesproject is gestart in 2001. De provinciale werkgroep Parochies en Mensen met een Verstandelijke Handicap (PMVH) zocht al jaren naar een mogelijkheid om parochies te leren hoe ze in hun pastorale en diaconale beleid ook aandacht besteden aan mensen met een verstandelijke beperking. Er zijn vele lezingen gegeven en gesprekken gevoerd. De groep zocht naar een actiemodel. Dankzij de steun van Solidair Friesland kwam er een boot beschikbaar voor een activiteit en een budget voor een startdag. Dat was een groot succes. Ineens werden overal mensen met een verstandelijke beperking vindbaar.

Het gaat nu al 15 jaar door. Er is ook dit jaar is er weer een scheepsmaatjes dag, op 8 oktober 2016 in Joure.”

De hongerigen voeden

Kees van Kordelaar van het Diaconaal Opbouwwerk geeft aan “dat het niet over doelgroepen of cliënten gaat, maar over mensen: mensen in armoede. De kerk kan mensen ‘ont-clienten’. Het gaat om een luisterend oor zijn, aandacht geven. Zo komen

de vragen en de ideeën. Zo is de kledingbank ontstaan. Kleding is een middel om mensen met elkaar in contact te brengen. En het werk gebeurt op basis van vertrouwen. Het onderscheid tussen ‘klant’ en vrijwilliger van de kledingbank vervaagt. Daarnaast is er het budgetmaatje project. De hulpvragen komen via de bestaande contacten binnen en via gebedsteams, sociale wijkteams, etc.. Nieuw is het spel van Kind en Armoede. Kinderen, leerkrachten en ouders worden er via een spelvorm (meer) bewust van dat armoede bestaat, dicht om ons heen. En dat het te maken heeft met hoe zij (en wij) met elkaar omgaan. In het spel komen financiële en sociale kanten samen. Een nieuw project is de kledingbus. Een stadsbus wordt een mobiel verkooppunt voor kledingverkoop, maar vooral een warme ontmoetingsplek rond de koffietafel. De ontmoeting staat centraal. Voorjaar 2017 gaat de kledingbus draaien. Nieuw in Bolsward is de sociale kruidenier: eigenlijk bedoeld als tegenhanger van de voedselbank. Mensen kunnen gewoon hun eigen boodschappen doen.”

Dorstigen laven

Parochies doen mee met wereldwijde acties zoals Adventsactie en Vastenactie. Dat kan concreet met projecten voor watervoorzieningen. Een tweede invalshoek is de zorg voor water en een goed milieu. Als derde mogelijkheid kan worden gedacht aan het overdrachtelijk laven van de dorstigen, door mensen te steunen die dorsten naar erkenning, naar ruimte om zichzelf te kunnen zijn. Denk b.v. aan mensen die zich buitengesloten voelen vanwege hun geaardheid of identiteit, zoals homoseksuelen, lesbiennes, transgenders en biseksuelen. In dit kader is Solidair Friesland mede-oprichter van de werkgroep Geloof & Homoseksualiteit en kunnen parochies meedoen aan activiteiten als de Roze Zondag.

De gevangenen bezoeken

Letterlijk staat er in Mattheus 25: de gevangenen bevrijden. Eigenlijk is dat ook zo. De gevangenen worden bevrijd van vooroordelen van de samenleving, van het gevangenen zitten in de oordelen en vooroordelen van anderen bij het zoeken naar een huis, naar werk, naar nieuwe vrienden. Een maatje van Exodus-Support kan

zo’n schakel zijn. Exodus-Support is door Solidair Friesland opgezet in samenwerking met Exodus Nederland. In Fryslân is geen Exodushuis en wel een team van nazorg-vrijwilligers. Ze worden geschoold en ondersteund door Dieuwke Bijlsma.

De vreemdelingen opvangen

Kleurrijk Fryslân is ontstaan vanuit het Platform Levensbeschouwing in. Uiterst actueel, want het bestrijden van vooroordelen en het werken aan een multiculturele samenleving, waarin mensen en groeperingen naast en met elkaar in vrede kunnen leven, is een taak voor velen, ook voor een diaconale kerk. Een parochie kan een kleurrijke viering organiseren, meedoen aan de jaarlijkse dag van dialoog, moskeebezoeken organiseren, cursussen over andere godsdiensten en culturen organiseren, enzovoorts.

Doden begraven

Elke parochie is actief met bezoeken van stervenden en het begraven van doden, met rouwverwerking, met een Allerzielenviering. Voor de toekomst is Solidair Friesland aan het bekijken of er provinciaal meer gedaan kan worden aan ondersteuning van de bezogengroepen in hun signalering van armoede en eenzaamheid.

De aarde behoeden

Dit nieuwe werk van barmhartigheid krijgt provinciaal aandacht door de werkgroep Kerken en Landbouw. Die heeft een nieuw project in ontwikkeling: ‘Boer, burger, maatschappij’.

De vrede brengen

In Friesland wordt dit nieuwe werk van barmhartigheid gedaan door Solidair Friesland als ambassadeur voor vrede en door de Walk for Peace met scholieren. Elke parochie kan zo’n Walk opzetten en organiseren. De draaiboeken zijn er beschikbaar voor.

www.solidairfriesland.nl
www.kleurrijkfryslan.nl
www.armekantfryslan.nl

De anders dan anders jongerenviering

Jorinde Wessel is actief in het jongerenproject Zuid-Oost Drenthe

In de nieuwe parochie 'Maria, hertogin van Drenthe' (Zuidoost Drenthe) is op vrijdagavond 14 oktober 2016 in de katholieke kerk van Emmer-Compascuum een jongerenviering gehouden waarin alles mag en alles kan.

Welkom allemaal

Wij denken als jeugd dat "anders dan anders" zo af en toe een goed idee is voor onze kerk, onze diensten, ons geloofsleven. Want in gesprek blijkt steeds weer dat we het allemaal niet zo goed snappen. Dat we geregeld op de automatische piloot gaan staan tijdens de dienst en dat we zelfs de schuldbelijdenis en het Onze Vader soms gedachteloos prevelen. Dat vinden we vreselijk jammer. Want juist het geloof, de kerk en onze gemeenschap kunnen zo betekenisvol zijn als het verstaanbaar is. Als het aansluit bij iedereen die van God houdt of naar hem op zoek is. Jong en oud, slim en dom, dik en dun, serieus of hysterisch, het maakt niet uit. Daarom willen we jullie uitnodigen om jezelf te zijn tijdens deze dienst. Voel je je prettiger met je pet achterstevoren en je broek "onder aan de kont"? Welkom! Voel je je lekkerder met je schoenen uit? Doe ze uit. Word je gek van dat stilzitten en heb je zin om halverwege even de benen te strekken? Geen probleem! Wil je mee zingen, dansen of je juist veilig achter een pilaar verschuilen? Prima! Wij willen graag dat iedereen, die hier aanwezig is, zich welkom en veilig voelt. Dat we ons niet focussen op "oeh, nu serieus", maar op het viereen! Daarom nogmaals: welkom bij deze viering! Iedereen!

Overweging. Een oproep tot verwondering

Ongeveer anderhalf jaar geleden hebben wij met de jeugd van deze katholieke kerk een dienst georganiseerd. De nadruk lag tijdens deze dienst vooral op het opnieuw vormgeven van ons beeld van God en het verstaanbaar

maken van Zijn woord. Want dat God geen hemelse Sinterklaas is, was ons wel duidelijk geworden in de jaren. Maar wat is hij dan wel? Wat bedoelde hij dan wel met al die bijbel teksten? En niet minder belangrijk: wat verwacht hij van ons? De zoektocht die we toen gestart zijn is niet gemakkelijk gebleken. En eigenlijk zijn veel van de jongeren nog steeds bezig met deze zoektocht. Maar zijn we dat niet allemaal zo nu en dan? Als ik voor mezelf spreek: ik wel. Door de jaren heen heb ik al vaak mijn beeld van God en zijn verwachtingen van mij moeten bijstellen. Want had ik het net allemaal rond in mijn hoofd dan hoorde ik weer wat anders.

De aarde als leerschool

We hoorden: 'de aarde is een leerschool. We moeten leren van alle narigheid die ons overkomt en als we dan ondanks alle narigheid, voor God en de liefde blijven kiezen dan hebben we de strijd gewonnen en dan komen we in de hemel'. We hoorden: 'Jesus heeft iedereen verlost, in hem geloven is genoeg om een plekje in de hemel te bemachtigen. Kiezen voor de liefde doe je omdat je God wilt verblijden'. Huh?! Zoals ik zei: telkens even bijstellen.

Start IPO jongerenproject

Het doel van het IPO jongerenproject is dat jongeren een actieve rol vervullen binnen de kerk. Dus bijvoorbeeld een jongere als koster of een jongere in het kerkbestuur of verzin het maar. Het idee is dat jongeren meer verbondenheid voelen wanneer ze een actieve rol vervullen. Zo blijven jongeren bij de kerk betrokken en wordt vergrijzing tegen gegaan. Een mooi idee waar we naar toe willen werken. Maar om deze actieve betrokkenheid tot een blijvend succes te maken is er meer nodig dan een drammeleiders,

Het logo van de jongerengroep in de parochie is Vox Dei

[Fotograaf: onbekend]

die met veel overtuigingskracht de jongeren in een dusdanige positie manoeuvreert. Voor een blijvend succes is er passie voor de kerk, voor God, voor de Liefde nodig! Met deze dienst proberen we deze passie op te laaien of misschien wel te ontvlammen. Met deze dienst in het teken van de liefde willen we ervaren en laten ervaren dat de kerk meer is dan een verplicht uur stilzitten. We willen in deze anders dan anders dienst, de vreugde, de verbondenheid, de troost en de verwondering van het geloof viereen en ervaren!

De passie van liefde

Wat is er nodig om deze passie te ontvlammen en brandend te houden? Juist: liefde. Liefde en verwondering. Want hebben we ons allemaal niet eens verwonderd over hoe absurd de wereld is? Hoe ongelooflijk het is dat we met pak 'm beet 1600 kilometer per uur rond draaien door het heelal. Dat eb en

vloed ontstaat door aantrekkingskracht van de maan. Dat er nieuw leven kan groeien in de buik van een vrouw. Het is allemaal misschien wetenschappelijk verklaarbaar, maar dat zegt nog niets over de betekenis van al deze wonderlijke verschijnselen klein en groot. We doen allemaal maar of het normaal is, maar als we heel diep in ons hart kijken weten we dat we dag in dag uit omgeven worden door de wonderen van God. Dus ik wil jullie oproepen om je te verwonderen! Iedere dag. Wanneer je zucht en steunt omdat: "t achterthuis zo glad is van die malle herfstbloeders". Verwonder je dan over de seizoenen en de gekleurde herfstblaadjes. En wanneer je chagrijnig bij de kassa staat omdat je gek wordt: "van 't spul uut de schappen, in de karre, uut de karre, op de band, in de auto, in de kasten en dan ook nog opeten", verwonder je dan over de welvaart die ons is toebedeeld.

Kerk die het mysterie omarmt

Hoewel mooi, is het tegelijkertijd ook lastig om al deze verwondering een plaatsje te geven. En daar komt onze katholieke kerk om de bocht. De kerk die het mysterie omarmt. De kerk die voor ons allen een omgangsvorm kan zijn om deze wonderlijke bovenaardse en hemelse wereld te verbinden met onze aardse leefwereld. Zullen we niet juist dichterbij God komen als we ons overgeven aan de verwondering? Herman Finkers zei ooit dat hoe meer je het mysterie van het bestaan probeert te verklaren, hoe verder je ervan af komt te staan. Die goede man heeft weer eens gelijk. Want hebben we niet allemaal eens gemerkt dat we op weg van de wieg naar de kist, steeds meer dingen bijleren die we eigenlijk al wisten? Want wisten we voordat we moeilijk begonnen te denken niet allemaal dat we lief moesten zijn voor andere mensen en dieren, omdat meneer God anders verdrietig zou worden?

God van liefde

Laten we terug gaan naar die wijsheid. Laten we inzien en onthouden dat God een God van liefde is en dat liefde wederkerigheid vereist. God houdt heel veel van ons en daarom wil hij zo graag dat wij ook van hem houden. God verlangt net zo goed als wij allemaal, naar wederkerigheid in de liefde. Zagen we dat ook niet tijdens de Passion toen Jezus in de tuin van Getsemane diep teleurgesteld was in zijn vrienden en smeekte om liefde en vertrouwen? God lijdt net als wij lijden als niet de liefde, maar het kwaad wint. God is ons nodig, net zoals wij hem nodig zijn. Wij zijn allemaal kinderen van God en in die zin broers en zussen. Laten we dat proberen te onthouden als we weer eens om ons heen kijken en een vreemde vogel voorbij zien lopen, waar we eigenlijk wel heel graag een rake opmerking over willen maken. Laten we dat proberen te onthouden als iemand naar jouw idee “zeurt en zanikt als 84 oude nukkige oma’s bij elkaar”. Laten we dat proberen te onthouden als we verdrietig en gekwetst zijn. Maar laten we ook vooral niet vergeten dat God zijn liefde altijd groter is dan onze zonden en dat hij ons keer op keer wil vergeven. Weer een machtig mooi iets van het

katholieke geloof: de schuldbelijdenis! Het moment waarop God ons op de schouder tikt en zegt: kom maar hier met “joen gepraakke-seer”. Ik draag het voor je.

We sluiten af met een gedichtje van Toon Hermans:

Mijn liefste wens

Opnieuw geloven in de mens,

Niet altijd wijzen op zijn falen

Maar duizend malen weer herhalen

Dat hij een deel is van Gods plan,

Daar wordt de wereld mooier van.

Amen.

Slot en wegzending

Dit was dan onze anders dan anders viering! We hebben ons best gedaan om er wat moois van te maken, iets dat mensen raakt en beweegt. Maar of dat gelukt is, daar gaan wij niet over. Voor een succesvolle viering heb je ook een beetje mazzel nodig of om het in de kerkelijke termen te houden: een beetje genade. We hopen heel erg dat dit laatste het geval was. Dat jullie allen Gods genade hebben ervaren vandaag. Ook hopen wij dat jullie allemaal met ons mee willen gaan naar het parochiehuis om onder het genot van koffie, cake, fris en chips een gezellige tijd te hebben! Achter in de kerk krijgen jullie allemaal een rode roos. Een rode roos als waardering voor jullie komst. Als teken van liefde en dankbaarheid voor alleen die hier aanwezig waren. Als herinnering voor de komende week, want de opdracht luidt: heb lief en verwonder je!

<http://www.mariahertoginvandrenthe.nl/>
<https://www.facebook.com/jgvoxdei/>

Werkgroep Friersdale in Eemnes wint Publieksprijs Ariëns Prijs voor Diaconie

“Een missie in vriendschap en verbondenheid”

Ina van de Bunt-Koster is medewerker Diaconie en Missiesecretaris aartsbisdom Utrecht

“Dan kom je maar kijken,” was de reactie van pater Wijnand van Wegen (Osfs) in 1977 toen hij in Eemnes op verlof was uit Zuid-Afrika. Hij was daar sinds 1968 werkzaam als missionaris in de regio Friersdale tegen de grens van Namibië aan.

Op bezoek in Friersdale

Vier twintigers uit het toenmalige jongerenkoor voegden de daad bij het woord met onder hen Henk van Hees. Hij was misdienaar geweest bij de eerste mis van deze priesterzoon uit Eemnes. Inmiddels is hij de voorzitter van de Stichting Friersdale Eemnes. Deze unieke ervaring van bijna veertig jaar geleden was de start van een doorlopende betrokkenheid bij het werk van pater van Wegen en bij het leven en werken van de bewoners van Friersdale. In Zuid-Afrika en in Friersdale maakten de vier jonge bezoekers aan den lijve mee wat de gevolgen waren van apartheid. Niet alleen werd de pater op zijn missiepost met de nek aangekeken door de blanke boeren op hun ‘plaas’, de kleurlingmensen zelf durfden nog geen kopje thee samen te drinken. Uiteindelijk lukte dit na vijf weken op het eind van hun verblijf toch en daarmee werd een onverbrekbare band bezegeld tussen de mensen van Friersdale en de jongeren en later bewoners van Eemnes.

Van missie naar ontwikkeling

Eemnes is een gemeente met 9.000 inwoners, waarin ieder elkaar kent. Bij terugkomst van de vier jongeren werd al snel besloten om het werk van het oude Thuisfront, met hun

instemming over te nemen en te gaan werken voor de missie in Friersdale. Ze hadden met eigen ogen gezien hoe moeilijk het was om de kinderen onderwijs te geven. Er waren zes kleine klaslokalen, de kinderen woonden verspreid over een groot gebied en lopen was voor de meeste kinderen geen optie. De pater reed met zijn eigen vrachtwagentje rond om de kinderen op te halen. Het droge gebied werd doorsneden door de Oranjerivier en Nederlanders eigen zagen ze hiervan de mogelijkheden voor irrigatie, etc.. Vooral hoorden ze de noodkreet van de pater om goed onderwijs. De Stichting begon klein en is nu veertig jaar later een geslaagd ontwikkelingsproject.

“Het raakt mensen die normaliter geen kerkbezoekers zijn, maar die de Friersdale zondag niet overslaan”

Onderwijs was en is een belangrijk speerpunt van het werk, zeker nadat in 1990 de apartheid officieel werd afgeschaft. Onderwijs geeft kinderen niet alleen lesstof, het maakt de kinderen en hun omgeving ook bewust van hun eigen kracht.

Hierdoor worden ook de psychologische barrières van de apartheid doorbroken. Toen de gezondheid van pater Van Wegen hem in de steek liet, moest hij letterlijk met pijn in het hart besluiten om eind jaren negentig vorige eeuw terug te keren naar Nederland. Maar de band en de contacten bleven. Pater Van Wegen kreeg een nieuwe taak. Hij werd ambassadeur van de Stichting en verblijft nu elk jaar twee maanden in ‘zijn’ regio.

Grote school met waterprojecten

Inmiddels kent de school 24 klassen, is er een waterzuiveringsinstallatie ingericht, zijn er irrigatieprojecten uitgevoerd, halen bussen de kinderen uit de vier windstreken op en is

De start van de
jaarlijkse Polderloop

er een kindertehuis, waar zo'n zestig kinderen verblijven die te ver van school wonen. Vanuit een sociaal centrum worden activiteiten gestimuleerd, en de lokale bevolking maakt zelf de dienst uit. In overleg met de Stichting wordt beslist welke prioriteit er opgepakt wordt en gesponsord. Armoede is in dit gebied nog teveel een constante factor: geen schoenen om naar school te lopen, geen geld voor een uniform. De lokale leiders gaan er op af en steunen daar waar ze kunnen. Regelmatig bezoeken vrijwilligers Friersdale, betrokken als ze zijn bij dit thuisfront nieuwe stijl, en zij brengen steeds de nieuwe verhalen mee.

Wat gebeurt er in Eemnes?

Allereerst fondswerving. De Oliebollenactie vanuit de smulkramen op Koninginnedag, nu Koningsdag, is een traditie en dit geldt minstens zo hard voor de Polderloop, die elk jaar gehouden wordt met gemiddeld ruim 200 deelnemers en waarvoor de hele gemeenschap uitloopt. Op Friersdale zondag, de eerste zondag van oktober, wordt in een volle kerk Nicolaas kerk verbondenheid gevierd. Pater Wijnand van Wegen, inmiddels 82 jaar oud, is de voorganger. De dia's uit de jaren zeventig zijn inmiddels vervangen door PowerPoint en als de skype het laat afweten zijn er de mobiele telefoon en de microfoon, die het kinderkoor uit Friersdale laten klinken in deze viering. De inbedding in de katholieke gemeenschap en de parochie komt tot uitdrukking in deze jaarlijkse viering. Er is nog een breder draagvlak. "Het gegeven om in een wereldkerk actief te zijn, verspreidt gelovig, religieus, of levensbeschouwelijk je eigen

horizon, het heeft een persoonlijke impact," zegt de voorzitter. "Het raakt mensen die normaliter geen kerkbezoekers zijn, maar die de Friersdale zondag niet overslaan."

Kracht van dit Particulier Initiatief

De Stichting kent een fundament, dat gebouwd is op contacten en communicatie over en weer en vormt zo een Thuisfront. De vrijwilligers zijn meegegroeid en hebben meebewogen met de lokale ontwikkelingen. De vriendschapsbanden zijn het fundament en de verhalen van mensen zijn de chemie tussen daar en hier. Dit geeft het bestuur de mogelijkheden om samen met de vele vrijwilligers uit Eemnes en omgeving te laten ervaren dat afstand te overbruggen is en dat deze vorm van ondersteuning er toe doet. Verandering kost tijd om vanuit een situatie van afzijdigheid en armoede te komen. In Eemnes en in Friersdale hebben ze het volle vertrouwen dat op grond van deze duurzame relatie steeds opnieuw en op eigentijdse wijze en in gelijkwaardigheid gezocht wordt naar en gewerkt wordt aan verbetering van welvaart en welzijn in Friersdale.

De werkgroep Missie Friersdale Zuid-Afrika in Eemnes is met stip de winnaar geworden van de Publieksprijs Ariëns Prijs 2016 voor Diaconie aartsbisdom Utrecht. Van de 3.000 op de stempoll uitgebrachte stemmen kreeg dit diaconale initiatief in het Zuid-Afrikaanse land 732 stemmen ofwel 25%. De feestelijke uitreiking gebeurde op 1 oktober 2016. Zie verder: www.dkci-utrecht.nl www.friersdale-eemnes.nl

Steunpunt Materiële Hulpvragen helpt!

Rob Kosterman is diaken parochie Sint Joris Eindhoven en pastoraal gedelegeerde in het bestuur Steunpunt Materiële Hulpvragen

Het Steunpunt Materiële Hulpvragen (SHM) steunt mensen met dringende financiële vragen of problemen. Mensen worden geholpen met advies, verwijzingen, een lening of een gift voor de eerste levensbehoeften.

Het Steunpunt Materiële Hulpvragen helpt de ergste druk van de ketel te halen. Er wordt gezorgd voor huisraad, een identiteitskaart of een fiets voor het werk. Het is niet altijd nieuw, maar wel goed materiaal. Of mensen krijgen leefgeld, om eten te kunnen kopen.

Ontstaan Steunpunt Materiële Hulpvragen

Door diverse oorzaken hebben een groep mensen in Eindhoven moeite om rond te kunnen komen. Soms lukt dit niet meer en staat het water deze mensen aan de lippen. Voor deze doelgroep, de meest arme bewoners in Eindhoven, is er het Steunpunt Materiële Hulpvragen (SMH). Als er andere organisaties zijn die kunnen helpen, leggen we uit waar je moet zijn. Soms ben je beter af met begeleiding. We hebben contact met vrijwilligers die dat doen. Deze mensen helpen je administratie op orde brengen of bijvoorbeeld subsidie aan te vragen.

Het Steunpunt Materiële Hulpvragen is een initiatief van de parochies en kloosters in Eindhoven. Samen met andere hulpverleners en vrijwilligers helpen we de allerarmste bewoners van Eindhoven. Hulp wordt gegeven aan iedere inwoner van Eindhoven ongeacht zijn of haar religieuze achtergronden.

Steunpunt Materiële Hulpvragen

Het Steunpunt Materiële Hulpvragen is een vrijwillige organisatie die zich inzet voor de meest arme bewoners van Eindhoven, door het geven van kleinschalige hulp aan mensen met dringende financiële problemen. Dit kan onder andere door het verstrekken van leef-

geld, het bekostigen van een nieuw identiteitsbewijs (geen ID betekent geen uitkering, geen bankrekening, geen hulp bij (tweedehands) witgoed en huisraad. De financiële middelen van het SMH zijn afkomstig uit de Eindhovense parochies, caritas instellingen en donateurs, en uit het Noodfonds van de gemeente. Het SMH is een werkgroep die valt onder de parochie Sint Joris Eindhoven.

ID kaart

Op vrijdag 04 maart heeft u ervoor gezorgd dat ik een ID kaart en foto's kon laten maken, terwijl ik geen cent heb te makken op dit moment. Ik heb op donderdag 10 maart mijn kaart al kunnen ophalen, en nu ik weer in het bezit ben van een geldig legitimatie bewijs is er ineens weer hulp van alle kanten. In enkele dagen heb ik hierdoor al meer rond gekregen dan in een jaar zonder dit legitimatiebewijs! Ik wil en moet u voor deze hulp nogmaals bedanken! En zoals eerder beloofd aan u: Ik kom altijd mijn beloftes na! En zeker aan een stichting zoals de uwe.

Noodfonds Gemeente Eindhoven

Vanaf 1 januari 2007 kent Eindhoven een noodfonds. Reden was de noodzaak om bij acute noodsituaties een oplossing te bieden. Gebleken was dat een aantal mensen met een minimum inkomen bij een acute financiële verandering tussen wal en schip vielen, bijvoorbeeld omdat verschillende regelingen of criteria zoals die door betrokken instanties gehanteerd worden, niet op elkaar zijn afgestemd.

Snel kunnen handelen zonder al te zeer aan regels en procedures gebonden te zijn was en is een voorwaarde om een noodvoorziening succesvol te kunnen inzetten. Het onderbrengen van een dergelijke voorziening bij een overheidsorgaan leent zich daar minder voor,

omdat regels en procedures beperkte ruimte geven bij situaties waarin snel handelen van eminent belang is.

Het alternatief is het onderbrengen van een dergelijke voorziening bij het Particulier Initiatief. Gelet op de ervaringen en expertise van het *Steunpunt Materiële Hulpvragen* zijn wij benaderd om het Noodfonds Gemeente Eindhoven uit te voeren. Dit heeft geleid tot een overeenkomst die tot op heden naar tevredenheid van de gemeente wordt uitgevoerd.

Een man van 61 jaar heeft een afspraak gemaakt omdat hij grote problemen heeft. Sinds een half jaar woont hij in een seniorenwoning, die hij na advies heeft gekregen. De huur is € 600,- en er is toegezegd dat hij in aanmerking voor huurtoeslag. Hij leeft van een WAO uitkering van € 1.297,- per maand. In de vorige woning betaalde hij € 350,- en dat kon hij betalen en rond komen. Het blijkt dat hij niet in aanmerking komt voor huursubsidie. Na het betalen van de huur, de energie en de zorgverzekering (plus eigen bijdrage) blijft er weinig over. Via de verhuurder probeert hij uit alle macht om in aanmerking te komen voor een goedkopere huurwoning, maar dat wil nog niet lukken, met als gevolg: schulden! In de vorm van een huurachterstand.

Werkwijze

Het *Steunpunt Materiële Hulpvragen* (SMH) levert een oplossing voor acute noodsituaties, en het betreft geen structurele hulpverlening. Het is dan ook van belang dat doorverwijzing plaatsvindt naar de professionele hulpverlening om aan een structurele oplossing te werken. Samenwerking met WIJEindhoven en andere hulpverlenende instanties vindt daarom plaats.

Drie middagen per week (dinsdag, donderdag en vrijdag) houdt het *Steunpunt Materiële Hulpvragen* een spreekuur in de Catharinakerk. Cliënten kunnen zich hiervoor telefonisch aanmelden. Tijdens dit spreekuur zijn er altijd twee spreekuurmedewerkers aanwezig; één om het gesprek met de cliënt te voeren en één om te notuleren. Afhankelijk van de hulpvraag kan de cliënt direct geholpen worden (bijvoorbeeld met leefgeld of tweedehands meubels), maar soms is de hulpvraag com-

Gebrandschilderd raam van de Barmhartige Samaritaan in de Catharinakerk in Eindhoven
[Fotograaf: Laurens Mulkens]

plexer of is er een groter bedrag mee gemoeid (bijvoorbeeld een achterstand bij de energie-maatschappij of een huurschuld). In zulke situaties sturen de spreekuurmedewerkers de hulpvraag door naar de Beoordelingscommissie.

De Beoordelingscommissie (BC) van het *Steunpunt Materiële Hulpvragen* vergadert elke eerste woensdag van de maand. Voorafgaand aan deze vergadering verzamelt de secretaris van de Beoordelingscommissie per casus aanvullende informatie. Hiervoor wordt vaak contact gelegd met diverse maatschappelijke instanties, zoals WIJEindhoven, Leger des Heils of Neos. Tijdens de vergadering van de Beoordelingscommissie wordt per casus gekeken of de cliënt ondersteund kan worden. Een belangrijk criterium hierin is de vraag of de hulp de cliënt daadwerkelijk vooruit gaat helpen, en of er een voortgaande lijn zit in het oplossen van de problematiek van de cliënt. Afhankelijk van de beslissing van de BC wordt de aanvraag toegekend of afgewezen. Het aantal behandelde hulpvragen is in het jaar 2015 per maand stabiel gebleven. De complexiteit van de hulpvragen is toegenomen. In 2015 was met de hulp van het *Steunpunt Materiële Hulpvragen* een bedrag gemoeid van € 53.355,- en van het Noodfonds Gemeente Eindhoven een bedrag van € 39.115,-. In totaal is een bedrag van € 92.370,- uitgekeerd.

www.smh-eindhoven.nl

Onderzoek 'Armoede in Nederland 2016'

Katholieke deelname lager dan bij andere kerken

Hub Crijns is lid van de Stuurgroep Knooppunt Kerken en Armoede

Eind oktober 2016 verscheen het zevende onderzoek 'Armoede in Nederland 2016', met daarin gegevens over de hulpverlening door diaconieën, parochiële caritasinstellingen en andere kerkelijke organisaties in Nederland. Dit onderzoek verschijnt om de drie jaar.

Kerken droegen in 2015 meer dan 36 miljoen euro in hulp en meer dan 1,25 miljoen uren (waarde uitgedrukt in geld: 38,8 miljoen euro) aan vrijwilligerswerk bij aan armoedebestrijding. In veel gevallen gaat het om broodnood en noodhulp om te voorkomen dat mensen uit hun huis worden gezet of nutsvoorzieningen worden afgesloten. Kerken bieden hulp omdat de overheid niet voldoende garanties biedt op het voorkomen van armoede. De hulp van kerken ten opzichte van armoedebestrijding biedt een steeds grotere en relevante bijdrage aan een groeiend maatschappelijk probleem. In deze bijdrage kijken we vooral naar de participatie van de katholieke hulporganisaties.

Katholieke participatie

In de editie van 2016 (onderzoeksjaar 2015) participeerden zes bisdommen (bisdom 's-Hertogenbosch deed niet mee) en het netwerk van de Vincentiusverenigingen. In 2013 deden alle bisdommen mee, evenals de Vincentiusverenigingen. In 2015 zijn in totaal 799 katholieke diaconale organisaties benaderd, waarvan er 174 gereageerd heb-

ben door de vragenlijst in te vullen. Dat is een respons van 21,8% (in 2013 zijn 1.080 katholieke organisaties benaderd met een respons van 232 ofwel 21,5%). Er zijn minder katholieke organisaties benaderd, hetgeen te wijten is aan het aantal fusies van parochies en parochiële caritasinstellingen, terwijl de respons vergelijkbaar is gebleven. Van deze organisaties is 78,4% betrokken bij de ondersteuning van personen en/of huishoudens en/of groepen die niet goed kunnen rondkomen.

Groei hulpvragen en meer hulp

Bij alle kerken samen is het totaal aantal hulpvragen gestegen van circa 40.000 in 2012 naar 50.000 in 2015. De individuele hulp bestaat uit financiële giften, hulp in natura of leningen. Daarnaast doen kerken veel aan collectieve hulp via de voedselbank, inloophuizen, projecten rond armoedebestrij-

ding en projecten die specifiek gericht zijn op kinderen in armoede. Minder diaconale organisaties (3.633 in 2015 tegen 3.895 in 2012) leveren ondanks de krimp van eigen middelen, een aanzienlijk grotere financiële bijdrage aan het bestrijden van armoede in vergelijking met drie jaar geleden. Aan individuele financiële hulpverlening is € 13,5 miljoen besteed (€ 12 miljoen in 2012) en aan collectieve hulpverlening € 15,2 miljoen (€ 11 miljoen in 2012).

Meer hulpvragen en minder geld

Kijken we naar de katholieke organisaties, dan is het aantal hulpvragen licht gestegen van 18.302 in 2012 naar 18.799 in 2015. In

percentages uitgedrukt is de stijging groter: van 22,9% naar 28,0%, hetgeen uitdrukt dat minder organisaties (671 tegen 800) gemiddeld meer aanvragen krijgen. De katholieken gaven in 2015 aan individuele hulp 3.559.655 euro, en dat is minder dan de 3.934.241 euro in 2012. De katholieke bijdrage aan collectieve hulp bedraagt in 2015 euro 2.799.777 en dat is minder dan de 3.259.572 euro van 2012. De bijdrage aan kerstpakketten bedraagt in 2015 euro 1.382.840 en ook dat is een afname in vergelijking met de 1.803.124 euro van 2012. De steun aan inloophuizen bedraagt 432.410 euro in 2015 en dat is een toename in vergelijking met de 417.741 euro van 2012. Terwijl alle kerken in totaal dus ruim 6 miljoen meer besteden aan hulpvragen dan in 2012, is er bij de katholieke participatie een afname te zien aan de ingezette financiële middelen: 8.174.682 euro versus 9.414.678 euro in 2012. Deze afname met 1.239.996 euro is een beduidende trendbreuk in vergelijking met de participatie door de andere kerken.

Per hulpvraag meer hulp dan gemiddeld

De katholieken honoreerden in 2015 van de 18.799 aanvragen er gemiddeld 16.255, dat is 24,2%. In 2012 werd van het totaal aan aanvragen van 18.302 er gemiddeld 14.957 toegekend, en dat was toen 18,7%. Er is dus een toename in het aantal hulpvragen. Terwijl alle diaconale organisaties gemiddeld een bedrag van euro 4.765 toekennen aan individuele hulpverlening, geven de katholieke organisaties gemiddeld 5.503 euro (in 2012 4.916 tegen gemiddeld oecumenisch gezien 4.412 euro). Aan collectieve hulp gaven de katholieke hulporganisaties in 2015 een gemiddeld bedrag van 4.009 euro en dat is weer hoger dan de gemiddeld 3.748 euro van 2012. En dit terwijl het totaalbedrag aan 2.799.777 weer lager is dan de 3.259.572 van 2012. Dat bedrag was in 2012 hoger dan het kerkelijk gemiddelde van 3.234, terwijl in 2015 de 4.009 lager is dan het oecumenisch gemiddelde van 4.426 euro. De katholieke bijdrage aan kerstpakketten bedraagt in 2015 euro 1.382.840 en dat is gemiddeld 2.512 per organisatie (hetgeen hoger is dan het kerkelijk gemiddelde van 2.029). Het is een afname in vergelijking met

de 1.803.124 euro van 2012 ofwel 2.706 per diaconale organisatie, hetgeen toch beduidend hoger is dan het kerkelijk gemiddelde toen van 1.594.

De steun aan inloophuizen is in 2015 gestegen naar 432.410 ofwel 2.246 per katholieke hulporganisatie en dat is weer hoger dan het kerkelijk gemiddelde van 2.064 euro. In 2012 zijn de cijfers 417.741 bij gemiddeld 2.210 euro naast de 1.685 van het algemeen gemiddelde. In beide onderzoeksjaren is de katholieke steun per organisatie hoger dan het kerkelijk gemiddelde.

Vrijwilligersuren

Het onderzoek toont dat kerkelijke vrijwilligers 549.700 uur besteden aan individuele ondersteuning en 728.600 uur aan collectieve ondersteuning bij armoede. De in totaal 1.278.300 uur geven aan dat kerken een intensieve bijdrage leveren aan de bestrijding van armoede. Het sociale kapitaal dat de kerken inzetten bedraagt, omgezet naar betaalde dienstverlening, € 38,3 miljoen.

Kwetsbare groepen

De kerkelijke betrokkenheid bij projecten die directe aandacht en hulp bieden aan kwetsbare groepen is toegenomen. De belangrijkste doelgroep zijn mensen zonder betaald werk, direct gevolgd door alleenstaande ouders met kinderen. Asielzoekers staan op de derde plek, gevolgd door mensen met psychische problemen en ouderen boven 65 jaar. Kerken helpen zonder onderscheid van personen en vooral in urgente situaties waarbij het gaat om eerste levensbehoeften zoals wonen en voeding. De meeste kerken zijn betrokken bij een voedselbank door de inzet van vrijwilligers, het verzamelen van voedsel en het beschikbaar stellen van het kerkgebouw. Kleidingwinkels en ruilwinkels zijn in opkomst, net zoals maatjesprojecten om mensen met financiële problemen te ondersteunen.

Het onderzoek 'Onderzoek Armoede in Nederland 2016', de publieksbrochure 'Armoede in Nederland 2016' en impressies van de presentatie, zijn digitaal te downloaden op: www.knooppuntkerkenarmoede.nl

De waarde van werk

Trinus Hoekstra is werkzaam bij Kerk in Actie als diaconaal specialist

In het najaar van 2016 is een themanummer van het tijdschrift 'Kerk en Theologie' verschenen onder de titel 'De waarde van werk'. In het 'Ten geleide' wordt geconstateerd dat kerk en theologie nogal zwijzaam zijn geworden over dit thema.

Men noemt dit opmerkelijk omdat 'werk' in de protestantse theologie altijd een belangrijke rol heeft gespeeld en 'werk' voor veel mensen van zeer grote betekenis is. Dat laatste onderstreept Klaas Bos met een korte inleidende meditatieve tekst, waarin hij de 'religieuze' lading ter sprake brengt die werk in onze gesecculariseerde samenleving krijgt. Werk biedt volgens hem weliswaar de mogelijkheid om te participeren in iets dat groter is dan wijzelf, maar brengt daarmee ook een zeker risico van overschatting met zich mee.

Herverdeling

Joop Schippers wijst er in een arbeids-sociologisch overzicht op dat werk iets is geworden van iedereen, niet alleen van mannen en vrouwen, maar ook van alle leeftijden. In die zin constateert hij dat er sinds het midden van de vorige eeuw een herverdeling van werk heeft plaats gevonden. Daarnaast is werk weliswaar steeds minder de enige activiteit, maar is het wel heel beeldbepalend en onderscheidend voor mensen. Werk heeft een belangrijke zingevende betekenis gekregen. In die zin spreekt Schippers van een psychisch inkomen dat werk oplevert.

Ten gevolge van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (flexibilisering en robotisering) constateert hij tegelijkertijd dat het voor velen in toenemende mate in financiële zin behelpen wordt. Bij het uitblijven van herverdelingsmaatregelen (in termen van werk en inkomen) ziet hij het risico opdoemen van een verscherping van de tegenstelling tussen *insiders* en *outsiders*.

Oude Testament

Piet van Midden schetst de betekenis van werk in het oudtestamentische veld. Wanneer je de betekenis van 'werk' uit dit veld laat opkomen, staat het volgens hem in het kader van het hebben van een zorgplicht voor elkaar in gemeenschapsverbanden. Bij werk gaat het daarbij heel basaal om de strijd om het voortbestaan, primair gericht op overleven. De levensomstandigheden waren in de landbouw vaak zwaar en in de kleinveecul-

tuur risicovol. Daarmee was het vooral voor de gewone man en vrouw aan de onderkant van de samenleving een loodzwaar bestaan. Van Midden wijst erop dat er in het Oude Testament geen sprake is van een losstaande visie op werk. Opvallend is dat er met de sabbat sprake is van een bijzonder instituut, dat vanuit het genieten van rust het werk begrenst. De sabbat is daarbij als een sociale voorziening waarvan de hele maatschappij mag meegenieten.

Praten met je handen

Hub Crijns is bestuurder Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad

Geschiedenis

Herman Noordegraaf schetst globaal de geschiedenis van de gerichtheid van kerk en theologie op werk in de afgelopen eeuw. Tot het midden van de jaren '50 vorige eeuw was daarbij de door Abraham Kuyper verwoordde visie overheersend van arbeid als een met de schepping gegeven opdracht en roeping. In de loop van de 20^e eeuw traden hierin belangrijke verschuivingen op. De laatste decennia ziet Noordegraaf op vele punten consensus: arbeid is van groot belang, maar is niet alles. Er is een recht op rust en vrije tijd die een waarde in zichzelf heeft. Daarnaast is er oog voor de grote betekenis van onbetaald werk en solidariteit met hen die werkloos of beter baanloos zijn. Evenwel gelijktijdig is de kerkelijke en theologische betrokkenheid bij werk sterk afgenomen, en is het de vraag of en hoe kerk en theologie het in de toekomst oppakken.

Roeping

Pieter Vos staat in zijn bijdrage stil bij het begrip roeping en de betekenis ervan voor de vraag naar criteria voor goed werk. Vos wijst erop dat Karl Barth, Jacques Ellul en Gerrit de Kruijf de directe identificatie van roeping en beroep bekritiseerden vanuit een eschatologische visie. In deze visie gaat het bij roeping om het getuigen van het naderende koninkrijk van God en gaat het niet aan om werk op zich te identificeren met roeping. Vos ziet hierin weliswaar een terechte relativisering van werk, maar stelt toch ook de vraag naar wat dan de positieve zin van deze visie voor werk kan zijn. Hij pleit ervoor om deze eschatologische visie te betrekken op het *common good* (gemeenschappelijk goede), want dan krijgt roeping een gekwalificeerde betekenis, en kan het gaan inhouden dat werk goed is als het rechtvaardig is, de vrede dient en allen vreugde geeft.

Spiritualiteit

Harm Dane stelt de vraag naar de relatie van arbeid en spiritualiteit. Hij verstaat spiritualiteit daarbij als het bredere zingevingsverband waarin mensen zichzelf

begrijpen. Hij constateert dat in de moderniteit arbeid en collectieve spiritualiteit steeds meer samen vallen. In het werkzame leven worden mensen daarmee ondergedompeld in een collectieve zin, maar het is de vraag of en hoe mensen daarin persoonlijk op verhaal kunnen komen. Dane wijst in dat verband op pleidooien als van Jurjen Beumer en Kune Biezeveld voor het ruimte maken voor het verwoorden van een eigen spiritualiteit. Dane wijst daarbij ook op het belang van het DISK project 'Beroep en bezieling' waarin mensen geïnterviewd werden over het verhaal dat hen beweegt bij hun werk. Het leerde hem dat wanneer verhalen verteld worden, zij stof kunnen zijn voor gesprek en reflectie. En dat er dan ook de mogelijkheid is om een tegenverhaal te ontdekken.

Economie

Trinus Hoekstra (schrijver van deze bespreking) gaat in zijn bijdrage in op de betekenis van economie voor de moraliteit van werk. Vertrekpunt vormt het gegeven dat iedere economische ordening een zekere normativiteit in zich bergt. In de huidige ordening speelt de dominantie van financieel-economische waarden een grote rol. Dit weerspiegelt zich in de dominantie van het Bruto Binnenlands Product als welvaartsmeter, waarbij werk nadrukkelijk in beeld is als betaald werk. Theologie kan volgens Hoekstra niet alleen een rol spelen in het bloot leggen van de financialisering die gaande is, maar kan ook inspireren door naar een ander perspectief te vragen. Paus Franciscus doet dat bijvoorbeeld door te pleiten voor een welvaartsbegrip dat ons uitnodigt om op andere manieren de betekenis van economie en vooruitgang te verstaan, juist ook in de wijze waarop deze begrippen de kaders vormen voor de betekenis van werk, betaald en onbetaald.

'De waarde van werk', themanummer van het tijdschrift 'Kerk en Theologie', jaargang 67, nr. 4, oktober 2016, uitgever Boeken- centrum Tijdschriften, losse nummers € 16,90, € 18,89 inclusief porto. Bestelling via www.kerkentheologie.nl (edities).

Het Tijdschrift 'Handelingen' voor praktische theologie en religiewetenschap heeft het derde nummer van de jaargang 2016 ingedeeld als een themanummer over diaconie. 'Praten met je handen' kent twee themakernen: diaconale prediking en diaconale presentie.

Na een omschrijven van de functie en het wezen van de prediking verkennen in dit themanummer verschillende auteurs, naast onderzoek op diaconaal terrein, de protestantse en rooms-katholieke perspectieven alsook de richtlijnen tot de dienst der barmhartigheid, zoals die in de moskee worden voorgehouden aan de gelovigen. Voorbeelden van diaconale prediking en praktijken komen in beeld en het themanummer sluit af met een reflectie, waarin de prediking niet eens het laatste woord heeft.

Met kloppend hart!?

Paus Franciscus heeft voor 2016 een Jubeljaar van de Barmhartigheid afgekondigd dat duurt van 8 december 2015 tot 20 november 2016. In de pauselijke bul *Misericordiae Vultus* van 11 april 2015 vraagt Franciscus aandacht voor het verkondigen van barmhartigheid. Hij pleit voor de diaconale dimensie van preken. Hij benadrukt dat de kerk de opdracht heeft om 'de barmhartigheid van God te verkondigen, het kloppend hart van het evangelie'. Aan die typering ontleent Peter van de Kamp de titel van zijn bijdrage 'Met kloppend hart!?!'. De vraag is hoe prediking en diaconaat zich tot elkaar verhouden. Hoe krijgen barmhartigheid, gerechtigheid en duurzaamheid als belangrijke diaconale categorieën stem in de prediking van de kerk?

Bevrijdend preken is diaconie aan het leven

Wanneer we het Griekse woord *diakonia* in zijn eerste betekenis nemen, die van bemiddeling van een boodschap, is de preek vanzelf *diakonia*: de diaconie van het Woord. Volgens Jozef Wissink betreft het thema diaconale prediking de relatie tussen de preek en de diaconie in de zin van de zorg voor armen, noodlijdenden en wat daarmee samenhangt. Met de woorden 'wat daarmee samenhangt' wordt bedoeld op de zorg voor een barmhartige en rechtvaardige samenleving. Deze politieke

dimensie van het leven komt in de diaconie in het vizier, omdat armoede vaak ook maatschappelijke oorzaken heeft en omdat de overheid mag worden aangesproken op haar armoedebeleid of het gebrek daaraan. De kerk kan deze politieke dimensie van het leven niet opsloppen, omdat ze dan zelf een slechts politieke grootheid zou worden, maar tegelijk raakt ze deze dimensie van wege haar zorg voor de armen.

Het diaconale DNA van de Protestantse Kerk

Trinus Hoekstra heeft als ingang voor zijn bijdrage genomen artikel 1 van de beleidsnota 'Kerk 2025: Waar een Woord is, is een weg' van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze beleidsnota stelt de auteur als voorbeeld voor kerkelijk beleid rond diaconaat. De spits van het artikel geeft aan dat kerkelijk beleid bepaald wordt door een omissie in de verzoeningsleer, die diep in de christelijke traditie is 'ingeschreven'. Een omissie die bewerkstelligt, dat 'we' ons verzoening niet op een diaconaal

gerichte wijze toe eigenen en daarmee een grote invloed heeft op hoe we theologisch naar diaconaat kijken.

Praktijkberichten

Als eerste praktijkbericht belicht Bert Altena een recente preek 'De reikwijdte van het haalbare vergroten', waarin een diaconale dimensie aan bod komt zonder bijzondere thematische aanleiding.

Het tweede praktijkbericht betreft alledaagse preding, ofwel Luc Tanja komt in zijn werk als straatpastor vergelijkbare verhalen tegen als geklonken hebben in de eerste christenge-meente.

Elske Cazemier verhaalt als derde praktijkbericht van een viering in een verpleeghuis, waar bewoners, wijkgenoten en mensen met een verstandelijke beperking aan deelnemen. En dan wordt duidelijk dat deze mensen, die zelf volledig verzorgd of begeleid worden, bijzonder betrokken zijn op de wereld om hen heen. Spontaan, krachtig en ontroerend ontstaat er diaconaat.

René Rosmolen geeft een beeldmeditatie bij de afbeelding van de Barmhartige Samaritaan van Vincent van Gogh (olieverf op doek, geda-teerd 1890), zoals afgebeeld op de achterflap.

Prediking in de moslim traditie

Marzouk Aulad Abdellah gaat in zijn preek in op barmhartigheid als levenshouding in de islam. In de Koran valt op dat alle hoofdstukken, behalve soera at-Tawbah, beginnen in de Naam van God, direct gevolgd door de eigenschappen van de Barmhartige en de meest Genadevolle. Barmhartigheid is belangrijk in de *Qur'an* en de profetische traditie. Barmhartigheid is een van de eigenschappen van God en tegelijkertijd een ethische waarde, die in praktijk gebracht moet worden. Ten tweede staat barmhartigheid boven alle overige deugden. Het handelen uit barmhartigheid is de regel in de omgang tussen moslims onderling en tussen moslims en niet-moslims.

Arslan Karagül gaat in op het belang van 'zakat' voor de gemeenschap. Het begrip 'zakat' staat voor: armenbelasting, religieuze belasting, weldadigheid, verplichte aalmoes, enzovoort. Behalve 'zakat' kent de islam ook het begrip 'sadaqa'. Dat kan met aalmoes of

liefdadigheid weergegeven worden, maar soms wordt in de Koran met *sadaqa* ook *zakat* bedoeld. In de *hadith* (overlevering) betekent *sadaqa* vaak liefdadigheid of aalmoes. Dit impliceert dat er twee soorten *sadaqa* zijn: vrijwillige (aalmoes of liefdadigheid) en verplichte (*zakat*). De eerste kent geen beperking of voorwaarde. De tweede (*zakat*) kent wel beperkingen en voorwaarden. In dit artikel kijkt Arslan Karagül eerst naar het verschil tussen *zakat* en *sadaqa* en naar de implicaties van dit verschil voor het handelen. Vervolgens gaat hij nader in op de inhoud en voorwaarden van de *zakat*. Ten slotte komt de betekenis van de *zakat* voor de samenleving aan bod.

Onderzoek, vraaggesprek en slotreflectie

Herman van Well doet verslag van zijn onderzoek naar sociaal-maatschappelijke verbondenheid en betrokkenheid van jonge christelijke geloofsgemeenschappen van diverse etnische en culturele signatuur met de mensen in en voor de Rotterdamse Tarwe-wijk.

Eelke de Jong is hoogleraar Internationale Economie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en in een vraaggesprek vertelt hij over zijn ervaringen met de vele preken die hij als gelovige gehoord heeft.

Herman Noordegraaf & Ciska Stark bekijken in vier stappen de oogst van het themanummer en reflecteren op vier vragen. 1. Wat is of kan diaconale prediking zijn en welke functie kan het hebben? 2. Hoe uit het zich in kenmerken en betrokkenen? 3. Hoe kan de voorganger de preekvoorbereiding vormgeven in relatie tot de participanten? 4. Hoezeer heeft diaconaat een gemeenschap nodig? Het verbaast niet als de verkondiging van Gods Woord, het vieren van de sacramenten en de dienst van de Liefde samen tot het wezen van de kerk horen.

Herman Noordegraaf en Ciska Stark, red, e.a., 'Praten met je handen - Diaconale presentie en prediking', themanummer van 'Handelingen', tijdschrift voor praktische theologie en religiewetenschap, 43(2016)3, 80 pag., Prijs € 16,70 (incl. portokosten), uitgeverij Kok ten Have, Utrecht, www.handelingen.com

Samen tegen armoede

Regionale expertisebijeenkomsten

Peter de Bie is medewerker van het Knooppunt Kerken en Armoede

In de recente bundel 'Betrokkenheid troef staan veel lokale voorbeelden beschreven van de kerkelijke inzet tegen armoede. Ook uit het landelijke onderzoek 'Armoede in Nederland 2016' naar hulpverlening door diaconale organisaties blijkt hoeveel geld, uren en aandacht kerken besteden aan mensen die financieel in de knel zijn geraakt.

Samen sterker

Het Knooppunt Kerken en Armoede werd opgezet door een groot aantal kerkelijke partners vanuit de Raad van Kerken in Nederland. Het belangrijkste doel van die samenwerking is de krachten te bundelen in de strijd tegen het onrecht van armoede. Die meerwaarde van brede samenwerking geldt ook voor het plaatselijke diaconale werk.

Naast mensen staan die in de knel zijn gekomen, is vaak heel intensief.

Het vraagt compassie en trouw. En het vraagt de nodige kennis en vaardigheden om mensen te helpen, moreel te steunen, moed te geven en hun zaak te bepleiten in kerk en samenleving. Niet iedere diaken heeft al die kennis en vaardigheden in huis. In de samenwerking in bijvoorbeeld diaconale platforms kunnen vrijwilligers elkaar aanvullen. De een heeft dit in huis, de ander dat. Goede onderlinge contacten tussen diaconieën, parochiële caritasinstellingen, diaconale platforms, noodfondsen, schuldhulpmaatjes en voedselbanken kunnen hulpverlening en pleitbezorging een stuk effectiever maken. Het geheel is dan meer dan de som der delen.

DIANA

Een voorbeeld van brede samenwerking is Diana. Diaconieën en caritasinstellingen in de gemeenten Rheden en Rozendaal hebben het Diaconaal Netwerk Armoedebestrijding Rheden (DIANA) opgericht om de krachten te bundelen bij armoedebestrijding. Dit netwerk ondersteunt de aangesloten katholieke en protestantse diaconieën, bevordert kennisuitwisseling en zorgt ervoor dat de kerken met één mond spreken richting burgerlijke overheid. Er vindt regelmatig overleg met ambtenaren en bestuurders van beide gemeenten plaats. Mede door druk vanuit de kerken worden minima bij bezuinigingen in Rheden en Rozendaal zoveel mogelijk ontzien. De gemeente wil niet-gebruik van voorzieningen terugdringen en heeft daarvoor o.a. aan de kerken hulp gevraagd.

Vier regionale avonden

Om elkaar te inspireren, kennis en ervaring uit te wisselen en onderlinge contacten tot stand te brengen of te versterken, worden er vier regionale ontmoetingsbijeenkomsten georganiseerd. Welke mogelijkheden kunnen we elkaar aanreiken en wat kunnen we van elkaar leren? Welke dilemma's, voetangels en klemmen komen we tegen en welke oplossingen zien we daarvoor? Hoe kunnen de verschillende netwerken elkaar ontmoeten en versterken? In twee rondes zijn er workshops over 'Armoede en de kerken', noodfondsen, diaconale platforms en voedselbanken. Er is ruimte voor ontmoeting, uitwisseling, discussie, ideeën opdoen en netwerkvorming.

Wanneer en waar?

30 maart	regio noord	Kruiskerk Meppel
6 april	regio zuid	Adventskerk Eindhoven
11 mei	regio west	Het Bakken Woerden
18 mei	regio oost	Ichthuskerk Deventer-Colmschate

Donderdagavonden,
18.00 - 21.30 uur
Deelname is gratis
Aanmelden is noodzakelijk en
kan via de site tot uiterlijk vijf
werkdagen voor de bijeenkomst.

Agenda & weetjes

& De Bisschoppelijke Vastenactie 2017 is actief met de campagne 'Eilanden van hoop'. Het campagneproject van 2017 is El Salvador. Dit land ligt in Midden-Amerika en het heeft een prachtige natuur. Het is een vruchtbaar land en mensen die een tuin hebben, proberen vaak wat groente of fruit te verbouwen. De zusters van de Beschermengel hebben in Popotlan, een wijk van San Salvador, de hoofdstad van El Salvador, een jeugdhuis opgericht. De Vastenactie wil ondermeer dit jeugdhuis ondersteunen met onderhoud van het gebouw, de speeltuin en de moestuin. Bezoek: www.vastenactie.nl/projecten/eilandenvanhoop

& Het bordspel '7 Werken' is een verrassend spel met opdracht- en hulpaarten rond de Zeven Werken van Barmhartigheid. Het spel laat zien hoe barmhartigheid in onze tijd praktisch vorm kan krijgen. Het draait om vragen als: hoe barmhartig ben jij zelf eigenlijk? Stuur je vooral op eigen kracht of durf je anderen om hulp te vragen? En in hoeverre kun je vertrouwen op de barmhartigheid van je medespelers? Het bordspel is gratis te downloaden vanaf de website van Diaconaal Centrum De Bakkerij in Leiden of tijdens werkdagen tegen de kostprijs van € 5,- (exclusief bezorgkosten) te bestellen via: info@debakkerijleiden.nl.

& Zaterdag 19 november jl. was de Sint Maartenconferentie 2016. Deze stond in het teken van 'Gastvrijheid aan Vluchtelingen'. Met bijdragen van theoloog Erik Borgman en schrijver Rodaan Al Galidi. Het theaterstuk 'As I left my fathers house' werd opgevoerd door de groep New Dutch Connections. Verslag en downloads vind je op <http://www.sintmaartenconferentie.nl/verslag2016.htm>.

& Eind oktober 2016 presenteerden de kerken het onderzoek naar hulpverlening in armoedesituaties 'Armoede in Nederland

2016'. Meer mensen kloppen uit nood op de deur van de kerk. In een brochure worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek op een aansprekende manier gepresenteerd en becommentarieerd. Deze brochure is te bestellen en downloaden. Het onderzoek kan als pdf-document gedownload worden: www.knooppuntkerkenarmoede.nl. U kunt u ook aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.

& Heel veel informatie over armoede in Nederland, ontwikkelingen rondom schulden van huishoudens, lokale initiatieven van aanpak tegen armoede, persoonlijke ervaringsverhalen, analyses, opinies en columns kunt u vinden op de site van de Sociale Alliantie. www.socialealliantie.nl. U kunt u op de site ook aanmelden voor de regionale nieuwsbrief.

& Kerk in Actie heeft een diaconale stemwijzer gemaakt: het Kerk in Actie Kies-Advies. Deze bestaat uit twee delen: een vergelijking van verkiezingsprogramma's en een handig testje. De uitslag van de test laat zien wie in het algemeen profiteert én wie de dupe wordt van de gemaakte politieke keuzes. Download op: <https://www.kerkinactie.nl/actueel/2017/02/kerk-in-actie-presenteert-diaconale-stemwijzer>

& Het Bisdom Rotterdam reikt in 2017 voor de zesde keer de Diaconieprijs 'Brood en Rozen' uit. Vanuit het bisdom kunnen voordrachten aangereikt worden tot 31 mei. Er zijn drie categorieën: a. diaconie dichtbij; b. missie, ontwikkeling en vrede; en c. gemeenschapsopbouw. De winnaar in elke categorie ontvangt 1.000 euro. De winnaar in de categorie 'gemeenschapsopbouw' ontvangt de wisseltrofee 'Brood en Rozen'. De uitreiking is op zaterdag 11 november 2017 in de Caeciliakerk in Rotterdam. www.bisdomrotterdam.nl, doorklikken naar Caritas en Diaconie.

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diaconie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Ook in 2017 blijft de abonnementsprijs € 25,00; losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad,
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch,
administratie@rkdiaconie.nl

Voor abonnementen en bestellingen:

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november van elk jaar.

De digitale plek van het tijdschrift is www.rkdiaconie.nl. Kijk voor diaconale voorbeelden en diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee. Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Peter de Bie, Jan Bosman, Ina van de Bunt-Koster, Hub Crijns, Trinus Hoekstra, Rob Kosterman, Jan Maasen, Henk Meeuws, Guus Timmerman, Herman van Veelen, Hub Vossen, Jorinde Wessel, Embregt Wever.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij De gebroeders Roggeband Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647

Meditatief

Waar het op aankomt

Harry Krebbers naar Jesaja 58, 6-10

Waar het op aan komt:
Is dit niet de inzet die ik verkies:
boeien van onrecht verbreken,
knellende banden
van vrijheid en onderdrukking
aan stukken slaan?

Is dit niet waar het op aankomt:
hongerige je brood reiken,
vluchtelingen een tehuis bieden,
naakten kleden,
je medemens niet verloochenen?

Dan zul je licht zijn,
glanzen als een nieuwe dageraad;
kracht keert in je terug,
je kunt verder,
met gerechtigheid
als de zon op je weg.

Als je hem aanroept, het licht,
dan antwoordt Hij,
Als je om Hem schreeuwt,
zal Hij zeggen: hier ben ik.

Als je niemand onderdrukt, of minder acht,
als je het kwaad onverbloemd aan de kaak stelt,
als je je brood deelt met iedere behoeftige,
als je de verlangens van de armen niet negeert,
dan zal jouw licht
stralen in deze donkere wereld.
Zijn licht zal stralen in jouw bestaan.